

MARIE HAVRÁNKOVÁ
VLADIMÍR PETKEVIČ
(EDITOŘI)

**PRAŽSKÁ ŠKOLA
V KORESPONDENCI
DOPISY Z LET
1924—1989**

KAROLINUM

Mon cher ami,

J'espère que ma lettre vous trouvera encore à Prague. Nous avons eu - avec le plus grand plaisir - de vos nouvelles par les Delobel, et ils nous ont appris que vous n'irez pas vous installer à Brno avant que temps.

Je suis très obligé au Kroužek de m'avoir envoyé les invitation, programme, etc. du Congrès Phonologique prochain. Il n'est pas question pour moi d'y aller: d'abord je ne suis pas libre à la date indiquée.

J'aurais pourtant aimé signaler à M. Mathéius pour sa phonologie du français deux points notables: les mots, et les sons, du français sont normalement soudés. Il en résulte d'innombrables jeux de mots. Or, le rôle phonologique est tenu ici, non plus par des voyelles ou des consonnes, mais

1o) par l'accent (si minime soit-il), c.à.d. un arrêt/ léger. Exemple: Télé-tunestel? On songe: tél.é.tu.nestel (telle es-tu ?n? Estelle)

Il faut : té.létu.nes.tél (tes laitues naissent-elles?)

2o) par le ton. Exemple: la vue par la fenêtre est belle.

- (1) Lue ainsi, ----- ~~àààà~~-----, la phrase est complète, "par la fenêtre" formant parenthèse, (ou non).
 la(ou) -----)
(2) Lue ainsi: -----, la phrase est incomplète et incompréhensible. On attend: la vue, par la fenêtre, de ^{la} mer, est belle.

En (1), "vue" = un simple substantif ordinaire.

En (2), "vue" = une construction nominale: nom à valeur verbale, et appelant un complément.

Et, à propos de constructions nominales, il me reste à vous demander un renseignement. Vous m'avez fait lire, avant mon départ de Prague, une brochure d'un auteur russe signalant (et déplorant) l'abus des constructions nominales en russe moderne (notamment les déverbatifs en -anie, enie, etc...). Pourriez-vous me donner la référence complète? Nom de l'auteur, titre de la brochure, date et lieu de parution? J'aurais à la mentionner dans un compte-rendu d'ouvrage scandinave sur les constructions nominales.

Mes hommages respectueux à Madame Jakobson, et meilleurs souvenirs de ma femme. Et toutes nos amitiés.

Pražská škola v korespondenci

Dopisy z let 1924-1989

Marie Havránková

Vladimír Petkevič

(editoři)

Recenzenti:

prof. dr. Jindřich Toman

doc. Mgr. Bohumil Vykypěl, Ph.D.

Vydala Univerzita Karlova

Nakladatelství Karolinum

ve spolupráci s Ústavem pro českou literaturu AV ČR, v.v.i.

Redakce Lenka Ščerbaničová

Grafická úprava Jan Šerých

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vydání první

© Univerzita Karlova, 2014

© Marie Havránková, Vladimír Petkevič, 2014

Translation © Marcel Černý, Vladimír Petkevič, Eva Sládková, 2014

Publikace vznikla s podporou na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné instituce 68378068, v rámci grantového projektu GA ČR 405/07/1097 a byla vydána s podporou Ministerstva kultury České republiky.

ISBN 978-80-246-2742-7

ISBN 978-80-246-2765-6 (online : pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum 2018

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

OBSAH

Úvod	31
<hr/>	
A. VNITŘNÍ OKRUH PRAŽSKÉ ŠKOLY	47
Agenor Artymovič	
(Korespondence z let 1932–1934)	48
<i>Agenor Artymovič a Josef Vachek (1932–1933)</i>	48
1 Vachek Artymovičovi, 16. června 1932	48
2 Artymovič Vachkovi, červenec 1933	49
<i>Agenor Artymovič Bohumilu Trnkovi (1934)</i>	51
3 Artymovič Trnkovi, 16. dubna 1934	51
Gustav Becking	
(Korespondence z let 1932–1938)	52
<i>Gustav Becking Pražskému lingvistickému kroužku (1932–1938)</i>	53
4 Becking Pražskému lingvistickému kroužku, 23. listopadu 1932	53
5 Becking Pražskému lingvistickému kroužku, 17. prosince 1938	54
Alfred Ljudvigovič Bem	
(Korespondence z roku 1936)	55
<i>Alfred Ljudvigovič Bem a Vilém Mathesius (1936)</i>	55
6 Bem [Mathesiovi?] (1936)	55
7 Mathesius Bemovi, 5. května 1936	56
<i>Alfred Ljudvigovič Bem Pražskému lingvistickému kroužku (1936)</i>	56
8 Bem Pražskému lingvistickému kroužku, květen 1936	56
<i>Roman Osipovič Jakobson Alfredu Ljudvigoviči Bemovi ([1936])</i>	56
9 Jakobson Bemovi, 21. července [1936]	56
Petr Grigorjevič Bogatyrev	
(Korespondence z let 1937–1971)	59
<i>Petr Grigorjevič Bogatyrev a Tamara Bogatyrevová Zdeňce a Bohuslavu Havránkovým (1937–1965)</i>	59
10 Bogatyrev Havránkové, 1. dubna 1937	59
11 Bogatyrev Havránkové, 28. května 1938	60

12 Bogatyrev Havránkovi, 1. srpna 1938	60
13 Bogatyrev Havránkovi, 10. listopadu 1939	61
14 Bogatyrev Havránkovi, 10. ledna 1946	62
15 Bogatyrev Havránkovi, 24. srpna 1946	64
16 Bogatyrev Havránkovi, 26. prosince 1958	65
17 Bogatyrev Havránkovi, 10. července 1959	66
18 Bogatyrev Havránkovi, 6. října 1960	67
19 Bogatyrev Havránkovi, 15. ledna 1963	69
20 Bogatyrev Havránkovi, 25. září 1965	70
21 Bogatyrev Havránkovi, 13. května 1966	71
22 Bogatyrev Havránkovi, 15. června 1966	72
23 Bogatyrev Havránkovi, 21. června 1967	74
24 Bogatyrev Havránkovi, 18. listopadu 1967	75
25 Bogatyrev Havránkovi, 8. ledna 1968	77
26 Bogatyrev Havránkovi, [31. ledna 1968]	78
27 Bogatyrevová Havránkovým, 12. září 1971	79
<i>Petr Grigorjevič Bogatyrev Janu Mukařovskému (1945–1966)</i>	80
28 Bogatyrev Mukařovskému, 21. března 1946	80
29 Bogatyrev Mukařovskému, 9. ledna [1949?]	81
30 Bogatyrev Mukařovskému, [31. prosince 1963]	83
31 Bogatyrev Mukařovskému, [koniec r. 1966]	83

Dmytro Čyževskij

(Korespondence z let 1932–1945)	84
<i>Dmytro Čyževskij Bohumilu Trnkovi (1932–1934)</i>	85
32 Čyževskij Trnkovi, 29. října 1932	85
33 Čyževskij Trnkovi, 2. dubna 1934	86
34 Čyževskij Trnkovi, 16. dubna [1934]	87
<i>Dmytro Čyževskij Bohuslavu Havránkovi (1935–1944)</i>	88
35 Čyževskij Havránkovi, 12. července 1935	88
36 Čyževskij Havránkovi, 29. ledna 1938	89
37 Čyževskij Havránkovi, 17. dubna [1939]	91
38 Čyževskij Havránkovi, 6. února 1940	92
39 Čyževskij Havránkovi, 6. prosince 1940	92
40 Čyževskij Havránkovi, 30. prosince 1940	93
41 Čyževskij Havránkovi, 3. června 1941	95
42 Čyževskij Havránkovi, 7. prosince [1941?]	96
43 Čyževskij Havránkovi, 9. února 1943	97
44 Čyževskij Havránkovi, 28. prosince 1944	98
<i>Roman Jakobson Dmytro Čyževskému ([po r. 1945])</i>	100
45 Jakobson Čyževskému, [po r. 1945]	100
<i>Dmytro Čyževskij Janu Mukařovskému (1938–1945)</i>	103

46 Čyževskij Mukařovskému, 17. listopadu 1938	103
47 Čyževskij Mukařovskému, 13. června 1945	104

Nikolaj Nikolajevič Durnovo

(Korespondence z let 1924–1927)	107
<i>Roman Osipovič Jakobson Nikolaji Nikolajeviči Durnovo (1924–1927)</i>	107
48 Jakobson Durnovo, 19. listopadu 1924	107
49 Jakobson Durnovo, 27. ledna 1925	111
50 Jakobson Durnovo, 3. února 1925	114
51 Jakobson Durnovo, 24. února 1925	115
52 Jakobson Durnovo, 3. června 1925	117
53 Jakobson Durnovo, [7.? července 1925]	118
54 Jakobson Durnovo, [1925?]	119
55 Jakobson Durnovo, 2. září [1925]	120
56 Jakobson Durnovo, 18. září 1925	122
57 Jakobson Durnovo, konec roku 1925	124
58 Jakobson Durnovo, 7. února 1926	128
59 Jakobson Durnovo, [léto] 1926	129
60 Jakobson Durnovo, [léto] 1926	130
61 Jakobson Durnovo, [léto 1926?]	131
62 Jakobson Durnovo, [19. října 1926]	132
63 Jakobson Durnovo, [20. října 1926]	132
64 Jakobson Durnovo, [24. listopadu 1926]	132
65 Jakobson Durnovo, 16. prosince 1926	132
66 Jakobson Durnovo, 4. února 1927	134
67 Jakobson Durnovo, [7. dubna 1927]	138

Otokar Fischer

(Korespondence z let 1925–1937)	138
<i>Roman Jakobson Otokaru Fischerovi (1925–1937)</i>	139
68 Jakobson Fischerovi, 21. srpna 1925	139
69 Jakobson Fischerovi, 16. prosince 1932	139
70 Jakobson Fischerovi, 19. května 1933	140
71 Jakobson Fischerovi, 9. srpna [1933]	140
72 Jakobson Fischerovi, 22. července 1936	141
73 Jakobson Fischerovi, [26. července 1936]	141
74 Jakobson Fischerovi, 27. července [1936]	142
75 Jakobson Fischerovi, [7. září 1936]	143
76 Jakobson Fischerovi, 15. listopadu 1936	143
77 Jakobson Fischerovi, 23. prosince 1936	144
78 Jakobson Fischerovi, 18. ledna [1937]	145
79 Jakobson Fischerovi, 21. ledna [1937]	145

<i>Otokar Fischer a Pražský lingvistický kroužek (1935)</i>	146
80 Fischer Pražskému lingvistickému kroužku, 16. března 1935	146
81 Pražský lingvistický kroužek Fischerovi, 4. listopadu 1935	146
82 Fischer Pražskému lingvistickému kroužku, 8. listopadu 1935	147
83 Fischer Pražskému lingvistickému kroužku, 18. listopadu 1935	147

Antonij Vasiljevič Florovskij

(Korespondence z let 1937–1940) **148**

Antonij Vasiljevič Florovskij Bohumilu Trnkovi (1937–1940) **148**

84 Florovskij Trnkovi, 13. prosince 1937 **148**

85 Florovskij Trnkovi, 20. října 1940 **149**

Jindřich Honzl

(Korespondence z let 1940–1943) **149**

Jindřich Honzl Bohuslavu Havránkovi (1940–1943) **150**

86 Honzl Havránkovi, 17. prosince 1940 **150**

87 Honzl Havránkovi, [14. února 1941] **150**

88 Honzl Havránkovi, 1. července 1941 **151**

89 Honzl Havránkovi, 3. prosince 1942 **151**

90 Honzl Havránkovi, 28. srpna 1943 **152**

Jindřich Honzl Janu Mukařovskému (1951–1952) **152**

91 Honzl Mukařovskému, 27. listopadu 1951 **152**

92 Honzl Mukařovskému, [2. dubna 1952] **153**

93 Honzl Mukařovskému, květen 1952 **153**

94 Honzl Mukařovskému, 3. prosince 1952 **153**

Oldřich Hujer

(Korespondence z let 1924–1940) **154**

Oldřich Hujer Bohuslavu Havránkovi (1924–1936) **154**

95 Hujer Havránkovi, 22. prosince 1924 **154**

96 Hujer Havránkovi, 7. ledna 1925 **155**

97 Hujer Havránkovi, 26. ledna 1925 **155**

98 Hujer Havránkovi, 21. června 1926 **156**

99 Hujer Havránkovi, 22. prosince 1928 **156**

100 Hujer Havránkovi, 7. prosince 1930 **157**

101 Hujer Havránkovi, 1. března 1933 **157**

102 Hujer Havránkovi, 16. února 1934 **158**

103 Hujer Havránkovi, 26. února 1934 **159**

104 Hujer Havránkovi, 31. května 1934 **160**

105 Hujer Havránkovi, 2. srpna 1934 **160**

106 Hujer Havránkovi, 4. prosince 1936 **161**

Oldřich Hujer Bohumilu Trnkovi (1933) **163**

107 Hujer Trnkovi, 5. května 1933 **163**

<i>Oldřich Hujer Janu Mukařovskému (1935)</i>	163
108 Hujer Mukařovskému, 15. února 1935	163
<i>Oldřich Hujer Pražskému lingvistickému kroužku (1940)</i>	164
109 Hujer předsednictvu Pražského lingvistického kroužku, 17. září 1940	164
110 Hujer výboru Pražského lingvistického kroužku, 20. prosince 1940	164
Alexandr Vasiljevič Isačenko	
(Korespondence z let 1934–1973)	165
<i>Alexandr Vasiljevič Isačenko a Bohuslav Havránek (1934–1973)</i>	166
111 Isačenko Havránkovi, 20. listopadu 1934	166
112 Isačenko Havránkovi, 5. července 1945	166
113 Isačenko Havránkovi, 29. července 1946	168
114 Isačenko Havránkovi, 7. září 1946	168
115 Isačenko Havránkovi, 1. ledna 1947	169
116 Isačenko Havránkovi, 24. června 1947	170
117 Isačenko Havránkovi, 12. listopadu 1947	171
118 Isačenko Havránkovi, 23. dubna 1948	172
Příloha: Havránek děkanu Filozofické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě [V. Ondrouchovi]	173
119 Isačenko Havránkovi, 1. června 1948	175
120 Isačenko Havránkovi, 9. června 1948	175
Příloha: A. Blahová-Terrierová Havránkovi, 9. června 1948	176
121 Isačenko Havránkovi, 19. června 1948	177
122 Isačenko Havránkovi, 21. listopadu 1951	177
123 Isačenko Havránkovi, 28. srpna 1954	178
124 Isačenko Havránkovi, 5. listopadu 1955	180
125 Isačenko Havránkovi, 17. února 1956	180
126 Isačenko Havránkovi, 24. března 1957	181
127 Václav Křístek Havránkovi, 23. srpna 1958	181
128 Isačenko Havránkovi, 28. března 1959	183
129 Isačenko Havránkovi, 17. května 1959	183
130 Isačenko Havránkovi, 5. července 1959	184
131 Isačenko Havránkovi, 17. března 1960	185
132 Isačenko Havránkovi, 21. dubna 1960	185
133 Isačenko Havránkovi, 1. června 1960	186
134 Isačenko Havránkovi, 14. června 1960	186
135 Isačenko Havránkovi, 2. ledna 1962	187
136 Isačenko Havránkovi, 16. prosince 1964	188
137 Isačenko Havránkovi, 5. dubna 1966	189
138 Isačenko Havránkovi, 30. června 1973	190
139 Havránek Isačenkovi, 13. července 1973	191

<i>Alexandr Vasiljevič Isačenko a Bohumil Trnka (1935–1949)</i>	191
140 Isačenko Trnkovi, 19. června 1935	191
141 Isačenko [Trnkovi?], 24. února 1946	191
142 Isačenko Trnkovi, 3. března 1946	193
143 Isačenko Trnkovi, 10. listopadu 1946	194
144 Isačenko Trnkovi, 6. prosince 1946	195
145 Isačenko Trnkovi, 17. prosince 1946	195
146 Isačenko Trnkovi, 1. ledna 1947	196
147 Isačenko Trnkovi, 29. června 1949	196
148 Trnka Isačenkovi, 1. července 1949	197
149 Trnka Havránkovi, 1. července 1949	198
150 Havránek (osvědčení), 6. července 1949	198
<i>Alexandr Vasiljevič Isačenko a Josef Vachek (1950–1967)</i>	199
151 Isačenko Vachkovi, 17. ledna 1950	199
152 Isačenko Vachkovi, 3. prosince 1964	200
153 Vachek Isačenkovi, 11. prosince 1964	201
154 Isačenko Vachkovi, 7. ledna 1965	202
155 Vachek Isačenkovi, 15. ledna 1965	203
156 Isačenko Vachkovi, 15. ledna 1966	204
157 Isačenko Vachkovi, 5. března 1966	204
158 Isačenko Vachkovi, 14. března 1966	205
159 Isačenko Vachkovi, 17. července 1967	205
160 Isačenko Vachkovi, 10. srpna 1967	206
Sergej Iosifovič Karcevskij	
(Korespondence z let 1947–1949)	208
<i>Sergej Iosifovič Karcevskij Bohuslavu Havránkovi (1947–1949)</i>	208
161 Karcevskij Havránkovi, 22. března 1947	208
162 Karcevskij Havránkovi, 2. března 1949	211
Josef Miloslav Kořínek	
(Korespondence z let 1934–1945)	212
<i>Josef Miloslav Kořínek Bohuslavu Havránkovi (1934–1945)</i>	212
163 Kořínek Havránkovi, 2. dubna 1934	212
164 Kořínek Havránkovi, 17. prosince 1936	213
165 Kořínek Havránkovi, 4. března 1940	214
166 Kořínek Havránkovi, 3. června 1945	215
<i>Josef Miloslav Kořínek Bohumilu Trnkovi (1940)</i>	215
167 Kořínek Trnkovi, 20. března 1940	215
168 Kořínek Trnkovi, 4. dubna 1940	216
Ludwig Landgrebe	
(Korespondence z roku 1936)	217

<i>Ludwig Landgrebe Bohumilu Trnkovi (1936)</i>	217
169 Landgrebe Trnkovi, 25. března 1936	217
170 Landgrebe Trnkovi, 30. dubna 1936	218
<i>Ludwig Landgrebe Pražskému lingvistickému kroužku (1936)</i>	219
171 Landgrebe Pražskému lingvistickému kroužku, 2. června 1936	219
Antonín Stanislav Mágr	
(Korespondence z roku 1937)	220
<i>Roman Jakobson Antonínu Stanislavu Mágrovi (1937)</i>	220
172 Jakobson Mágrovi, 5. dubna 1937	220
Vítězslav Nezval	
(Korespondence z let 1927–1937)	221
<i>Roman Jakobson Vítězslavu Nezvalovi (1927–1937)</i>	221
173 Jakobson Nezvalovi, 16. listopadu [1927]	221
174 Jakobson Nezvalovi, [po 25. červenci 1935]	222
175 Jakobson Nezvalovi, [před koncem července 1937]	222
176 Jakobson Nezvalovi, 20. února [b. d.]	223
177 Jakobson Nezvalovi, [b. d.]	223
<i>Jan Mukařovský Vítězslavu Nezvalovi [po 1930?]</i>	224
178 Mukařovský Nezvalovi, [po 1930?]	224
Ludovít Novák	
(Korespondence z let 1930–1969)	225
<i>Ludovít Novák a Bohuslav Havránek (1930–1969)</i>	225
179 Novák Havránkovi, 13. září 1930	225
180 Novák Havránkovi, 26. dubna 1932	226
181 Novák Havránkovi, 14. července 1933	227
182 Novák Havránkovi, 5. prosince 1933	229
183 Novák Havránkovi, 7. září 1934	231
184 Novák Havránkovi, 19. ledna 1935	232
185 Novák Havránkovi, 10. dubna 1935	233
186 Novák Havránkovi, 15. dubna 1935	234
187 Novák Havránkovi, 21. října 1936	235
188 Novák Havránkovi, 20. ledna 1937	236
189 Novák Havránkovi, 8. března 1937	237
190 Novák Havránkovi, 20. prosince 1937	238
191 Novák Havránkovi, 11. ledna 1938	240
192 Novák Havránkovi, 29. prosince 1938	241
193 Novák Havránkovi, 4. ledna 1939	241
194 Novák Havránkovi, 18. srpna 1939	243
195 Novák Havránkovi, 17. března 1940	245
196 Novák Havránkovi, 13. listopadu 1945	246

197 Novák Havránkovi, 3. prosince 1945	247
198 Novák Havránkovi, 17. února 1953	247
199 Novák Havránkovi, 7. června 1955	251
200 Havránek Ústavu slovenského jazyka SAV, 13. července 1955	252
201 Havránek neznámému adresátu, 10. listopadu 1956	253
202 Havránek neznámému adresátu, [10. listopadu 1956]	253
203 Novák Havránkovi, 29. dubna 1957	254
204 Novák Havránkovi, 29. dubna 1961	257
Příloha: Novák ředitelství Ústavu pro jazyk český ČSAV	259
205 Novák Havránkovi, 9. března 1963	262
206 Novák Havránkovi, 3. května 1965	266
207 Novák Havránkovi, 17. února 1969	266
<i>Ludovít Novák Pražskému lingvistickému kroužku (1946)</i>	269
208 Novák Pražskému lingvistickému kroužku, 1. března 1946	269
<i>Ludovít Novák Bohumilu Trnkovi (1948)</i>	270
209 Novák Trnkovi, 13. ledna 1948	270
210 Novák Trnkovi, 3. února 1948	271
211 Novák Trnkovi, 5. února 1948	273

Eugen Rippl

(Korespondence z let 1928–1938)	275
<i>Eugen Rippl Bohuslavu Havránkovi (1928–1938)</i>	275
212 Rippl Havránkovi, [před 15. červencem 1928]	275
213 Rippl Havránkovi, 14. října 1931	276
214 Rippl Havránkovi, 3. července 1937	276
215 Rippl Havránkovi, 28. února 1938	277
<i>Eugen Rippl Bohumilu Trnkovi (1936)</i>	279
216 Rippl Trnkovi, 10. listopadu 1936	279
<i>Eugen Rippl Pražskému lingvistickému kroužku (1938)</i>	279
217 Rippl Pražskému lingvistickému kroužku, 9. prosince 1938	279

Jan Rypka

(Korespondence z let 1932–1977)	280
<i>Jan Rypka Bohumilu Trnkovi (1932)</i>	280
218 Rypka Trnkovi, 6. července 1932	280
<i>Jan Rypka a Maria Rypková Bohuslavu Havránkovi (1934–1977)</i>	281
219 Rypka Havránkovi, 6. září 1934	281
220 Rypka Havránkovi, 18. září 1934	281
221 Rypka Havránkovi, 9. ledna 1941	282
222 Rypka Havránkovi, 28. prosince 1942	282
223 Rypka Havránkovi, 25. listopadu 1943	283
224 Rypka Havránkovi, červen 1946	283

225 Rypka Havránkovi, 4. srpna 1948	284
226 Rypka a Rypková Havránkovi, 7. dubna 1951	284
227 Rypka Havránkovi, 20. května 1957	284
228 Rypka Havránkovi, 25. ledna 1963	285
229 Rypka Havránkovi, 13. června 1966	286
230 Rypková Havránkovi, leden 1969	286
231 Rypková Havránkovi, 10. dubna 1977	286
<i>Maria Rypková Zdeňce Havránkové (1978)</i>	287
232 Rypková Havránkové, 7. března 1978	287
<i>Jan Rypka a Maria Rypková Janu Mukařovskému (1951–1977)</i>	288
233 Rypka Mukařovskému, 15. listopadu 1951	288
234 Rypková Mukařovskému, 8. listopadu 1961	289
235 Rypka Mukařovskému, 5. května 1966	289
236 Rypková Mukařovskému, 8. listopadu 1971	289
Petr Nikolajevič Savickij	
(Korespondence z roku 1930)	290
<i>Petr Nikolajevič Savickij Romanu Jakobsonovi (1930)</i>	290
237 Savickij Jakobsonovi, 9. srpna 1930	290
Jaroslav Seifert	
(Korespondence z let 1966–[1976])	307
<i>Roman Jakobson Jaroslavu Seifertovi (1966–[1976])</i>	307
238 Jakobson Seifertovi, 31. května 1966	307
239 Jakobson Seifertovi, [21. září 1971]	308
240 Jakobson Seifertovi, 25. srpna 1973	308
241 Jakobson Seifertovi, [22. září 1976]	308
<i>Jaroslav Seifert Janu Mukařovskému (1962)</i>	309
242 Seifert Mukařovskému, 24. ledna 1962	309
Friedrich Slotty	
(Korespondence z let 1930–1936)	309
<i>Friedrich Slotty Vilému Mathesiovi (1930)</i>	310
243 Slotty Mathesiovi, 12. března 1930	310
<i>Friedrich Slotty Pražskému lingvistickému kroužku (1936)</i>	311
244 Slotty Pražskému lingvistickému kroužku, 25. května 1936	311
Milada Součková	
(Korespondence z roku 1945)	311
<i>Milada Součková a Bohuslav Havránek (1945)</i>	312
245 Součková Havránkovi, 8. ledna 1945	312
246 Součková Havránkovi, 15. ledna 1945	312
247 Součková Havránkovi, 21. ledna 1945	313

248	Součková Havránkovi, 24. ledna 1945	314
249	Součková Havránkovi, [b. d.]	314
250	Součková Havránkovi, 2. února 1945	315
251	Havránek Součkové, 3. února 1945	316
252	Součková Havránkovi, 5. února [1945]	320
253	Součková Havránkovi, [b. d.]	321
254	Součková Havránkovi, 3. dubna 1945	321
255	Součková Havránkové, 17. června 1945	321

Franz Spina

	(Korespondence z roku 1937)	322
	<i>Vilém Mathesius Franzi Spinovi (1937)</i>	323
256	Mathesius Spinovi, 3. března 1937	323

Vasyl Symovyč

	(Korespondence z let 1930–[po 1933])	324
	<i>Vasyl Symovyč Pražskému lingvistickému kroužku (1930)</i>	324
257	Symovyč Pražskému lingvistickému kroužku, 12. listopadu 1930	324
	<i>Vasyl Symovyč Bohuslavu Havránkovi ([po 1933])</i>	324
258	Symovyč Havránkovi, [po 1933]	324

Karel Teige

	(Korespondence z let 1937–1947)	326
	<i>Karel Teige Romanu Jakobsonovi (1937)</i>	326
259	Teige Jakobsonovi, 21. prosince 1937	326
	<i>Karel Teige Bohuslavu Havránkovi (1941–1943)</i>	327
260	Teige Havránkovi, 7. srpna 1941	327
261	Teige Havránkovi, [28. prosince 1942]	327
262	Teige Havránkovi, [27. prosince 1943]	328
	<i>Karel Teige Janu Mukařovskému (1942–1947)</i>	328
263	Teige Mukařovskému, 20. listopadu 1942	328
264	Teige Mukařovskému, 21. září 1947	328

Nikolaj Sergejevič Trubeckoj

	(Korespondence z let 1934–1937)	332
	<i>Nikolaj Sergejevič Trubeckoj Dmytro Čyževskému (1934–1936)</i>	332
265	Trubeckoj Čyževskému, 15. října 1934	332
266	Trubeckoj Čyževskému, 29. října 1934	336
267	Trubeckoj Čyževskému, 30. ledna 1935	337
268	Trubeckoj Čyževskému, 10. června 1936	338
	<i>Nikolaj Sergejevič Trubeckoj Pražskému lingvistickému kroužku (1936)</i>	339
269	Trubeckoj Pražskému lingvistickému kroužku, 16. února 1936	339

Nikolaj Sergejevič Trubeckoj Bohuslavu Havránkovi (1937)	343
270 Trubeckoj Havránkovi, 16. června 1937	343

Josef Vachek

(Korespondence z let 1933–1989)	344
<i>Vilém Mathesius a Josef Vachek (1938–1944)</i>	345
271 Vachek Mathesiovi, 12. srpna 1938	345
272 Mathesius Vachkovi, 13. července 1941	346
273 Mathesius Vachkovi, 1. srpna 1941	347
274 Mathesius Vachkovi, 8. června 1942	348
275 Mathesius Vachkovi, 26. října 1942	350
276 Mathesius Vachkovi, 26. prosince 1942	352
277 Mathesius Vachkovi, 20. února 1943	353
278 Mathesius Vachkovi, 23. března 1943	355
279 Mathesius Vachkovi, 28. dubna 1943	355
280 Mathesius Vachkovi, 26. května 1943	357
281 Mathesius Vachkovi, 1. července 1943	358
282 Mathesius Vachkovi, 31. července 1943	361
283 Mathesius Vachkovi, 13. září 1943	362
284 Mathesius Vachkovi, 28. září 1943	364
285 Mathesius Vachkovi, 11. října 1943	364
286 Mathesius Vachkovi, 10. listopadu 1943	366
287 Mathesius Vachkovi, 21. prosince 1943	368
288 Mathesius Vachkovi, 13. ledna 1944	372
289 Mathesius Vachkovi, 31. ledna 1944	374
290 Mathesius Vachkovi, 17. února 1944	376
291 Mathesius Vachkovi, 7. března 1944	379
292 Mathesius Vachkovi, 20. dubna 1944	380
293 Mathesius Vachkovi, 14. května 1944	381
294 Mathesius Vachkovi, 24. května 1944	382
295 Mathesius Vachkovi, 20. července 1944	383
296 Mathesius Vachkovi, 5. srpna 1944	385
297 Mathesius Vachkovi, 8. září 1944	386
298 Mathesius Vachkovi, 20. října 1944	388
299 Mathesius Vachkovi, 2. prosince 1944	389
<i>Josef Vachek a Bohuslav Havránek (1937–1974)</i>	390
300 Kaňka a Vachek Havránkovi, 29. dubna 1937	390
301 Vachek Havránkovi, 12. května 1937	393
302 Vachek Havránkovi, 11. ledna 1939	394
303 Vachek Havránkovi, 29. května 1940	395
304 Vachek Havránkovi, 5. ledna 1941	396
305 Vachek Havránkovi, 29. prosince 1942	396

306 Vachek Havránkovi, 8. srpna 1943	396
307 Vachek Havránkovi, 26. března 1944	397
308 Vachek Havránkovi, 13. července 1945	398
309 Vachek Havránkovi, 3. října 1945	398
310 Vachek Havránkovi, 9. června 1947	400
311 Vachek Havránkovi, 10. října 1947	401
Příloha: Josef Vachek René Wellkovi, 10. října 1947	402
312 Vachek Havránkovi, 16. května 1948	403
313 Katedra romanistiky a anglistiky na FF MU v Brně Havránkovi, 13. dubna 1951	403
Příloha: Syllabus přednášky prof. dr. Františka Trávníčka: Strukturalismus v jazykovědě	404
Příloha: Memorandum Josefa Vachka	407
314 Havránek Vachkovi, 21. srpna 1957	415
315 Havránek Vachkovi, 7. září 1957	416
316 Vachek Havránkovi, 7. července 1958	417
317 Vachek Havránkovi, 10. prosince 1958	417
318 Vachek Havránkovi, 10. ledna 1960	418
319 Vachek Havránkovi, 8. června 1960	419
320 Vachek Havránkovi, 25. července 1963	420
321 Havránek Vachkovi, 12. srpna 1966	420
322 Vachek Havránkovi, 6. ledna 1969	421
323 Havránek Vachkovi, 28. února 1969	422
324 Vachek Havránkovi, 1. března 1969	422
325 Havránek Vachkovi, 5. října 1969	422
326 Havránek Vachkovi, 8. srpna 1970	423
327 Vachek Havránkovi, 25. července 1972	423
328 Vachek Havránkovi, 1. srpna 1972	424
329 Vachek Havránkovi, 27. ledna 1974	424
<i>Pavla Vachková a Josef Vachek Zdeňce Havránkové (1978)</i>	425
330 Vachková a Vachek Havránkové, 4. března 1978	425
<i>Josef Vachek Tomáši Havránkovi (1989)</i>	425
331 Vachek Havránkovi, 2. září 1989	425
Příloha: Roman Jakobson: Přípitek české zemi a lidu	426
<i>Bohumil Trnka a Josef Vachek (1933–1982)</i>	430
332 Vachek Trnkovi, 3. května 1933	430
333 Trnka Vachkovi, 5. srpna 1946	431
334 Trnka Vachkovi, 9. srpna 1946	432
335 Trnka Vachkovi, 27. srpna 1946	432
336 Trnka Vachkovi, 9. září 1946	432
337 Trnka Vachkovi, 6. srpna 1949	433
338 Trnka Vachkovi, 9. listopadu 1949	435

339	Trnka Vachkovi, 18. února 1955	436
340	Trnka Vachkovi, 1. března 1955	436
341	Trnka Vachkovi, 16. června 1955	437
342	Trnka Vachkovi, 22. února 1956	438
343	Trnka Vachkovi, 27. září 1956	439
344	Trnka Vachkovi, 12. září 1959	440
345	Trnka Vachkovi, 6. února 1960	441
346	Trnka Vachkovi, 7. června 1960	442
347	Trnka Vachkovi, 16. března 1961	442
348	Trnka Vachkovi, 16. června 1965	443
349	Trnka Vachkovi, 28. ledna 1966	443
350	Trnka Vachkovi, 17. září 1968	444
351	Trnka Vachkovi, 25. února 1969	445
352	Trnka Vachkovi, 28. února 1979	446
353	Trnka Vachkovi, 12. června 1980	446
354	Trnka Vachkovi, 10. listopadu 1982	447
	<i>Roman Jakobson a Josef Vachek ([1933]-1969)</i>	447
355	Jakobson Vachkovi, 6. listopadu [1933]	447
356	Jakobson Vachkovi, 22. listopadu 1948	448
357	Vachek Jakobsonovi, 15. září 1956	450
358	Jakobson Vachkovi, 21. února 1958	451
359	Vachek Jakobsonovi, 26. března 1958	452
360	Jakobson Vachkovi, 8. října 1968	453
361	Jakobson Vachkovi, 1. ledna 1969	455
362	Jakobson Vachkovi, 17. dubna 1969	456
363	Jakobson Vachkovi, 29. května 1969	457
	<i>Josef Vachek Janu Mukařovskému (1951-1961)</i>	459
364	Vachek Mukařovskému, 12. listopadu 1951	459
365	Vachek Mukařovskému, 12. listopadu 1961	460

Vladislav Vančura

	(Korespondence z let 1933-1941)	460
	<i>Vladislav Vančura Romanu Jakobsonovi (1933-1936)</i>	460
366	Vančura Jakobsonovi, 13. října 1933	460
367	Vančura Jakobsonovi, 19. dubna 1936	461
	<i>Vladislav Vančura Bohuslavu Havránkovi (1937-1941)</i>	461
368	Vančura Havránkovi, 3. března 1937	461
369	Vančura Havránkovi, 30. června 1941	462

Felix Vodička

	(Korespondence z let 1941-1974)	462
	<i>Felix Vodička Bohuslavu Havránkovi (1941-1948)</i>	463

370 Vodička Havránkovi, 3. dubna 1941	463
371 Vodička Havránkovi, 13. května 1941	463
372 Vodička Havránkovi, 11. února 1942	463
373 Vodička Havránkovi, 26. února 1942	464
374 Vodička Havránkovi, 29. ledna 1943	464
375 Vodička Havránkovi, 5. června 1947	465
376 Vodička Havránkovi, 6. června 1947	466
377 Vodička Havránkovi, 9. června 1947	467
378 Vodička Havránkovi, 10. srpna 1948	468
379 Božena Vodičková Havránkovi, 29. března 1974	469
<i>Felix Vodička a Jan Mukařovský (1947–1972)</i>	469
380 Vodička Mukařovskému, 24. listopadu 1947	469
381 Vodička Mukařovskému, 12. listopadu 1951	472
382 Vodička Mukařovskému, 11. listopadu 1961	473
383 Vodička Mukařovskému, 20. května 1964	473
384 Vodička Mukařovskému, 28. srpna 1964	474
385 Vodička Mukařovskému, 15. listopadu 1969	474
386 Vodička Mukařovskému, 9. prosince 1964	474
387 Mukařovský Vodičkovi, 10. dubna 1969	475
388 Vodička Mukařovskému, 25. února 1970	475
389 Vodička Mukařovskému, 2. dubna 1970	476
390 Vodička Mukařovskému, 2. dubna 1971	476
391 Vodička Mukařovskému, 24. prosince 1971	476
392 Vodička Mukařovskému, 27. prosince 1972	477
René Wellek	
(Korespondence z let 1928–1949)	477
<i>Vilém Mathesius René Wellkovi (1928–1937)</i>	478
393 Mathesius Wellkovi, 7. ledna 1928	478
394 Mathesius Wellkovi, 8. dubna 1928	479
395 Mathesius Wellkovi, 14. října 1928	480
396 Mathesius Wellkovi, 25. ledna 1929	481
397 Mathesius Wellkovi, 16. června 1930	482
398 Mathesius Wellkovi, 25. října 1932	482
399 Mathesius Wellkovi, 24. července 1933	483
400 Mathesius Wellkovi, 19. srpna 1935	484
401 Mathesius Wellkovi, 1. dubna 1936	484
402 Mathesius Wellkovi, 7. května 1936	486
403 Mathesius Wellkovi, 16. července 1936	487
404 Mathesius Wellkovi, 22. srpna 1936	489
405 Mathesius Wellkovi, 1. září 1936	490
406 Mathesius Wellkovi, 12. září 1936	491

407 Mathesius Wellkovi, 19. října 1936	492
408 Mathesius Wellkovi, 29. ledna 1937	494
409 Mathesius Wellkovi, 21. února 1937	495
410 Mathesius Wellkovi, 23. února 1937	496
411 Mathesius Wellkovi, 18. dubna 1937	497
412 Mathesius Wellkovi, 18. května 1937	499
413 Mathesius Wellkovi, 6. srpna 1937	501
414 Mathesius Wellkovi, 5. prosince 1937	502
<i>René Wellek Pražskému lingvistickému kroužku (1934)</i>	503
415 Wellek Pražskému lingvistickému kroužku, 21. září 1934	503
<i>Bohumil Trnka René Wellkovi (1935–1936)</i>	503
416 Trnka Wellkovi, 22. srpna 1935	503
417 Trnka Wellkovi, 16. září 1936	505
Příloha: Dyrynkova tiskárna Trnkovi, 28. srpna 1936	506
418 Wellek Dyrynkově tiskárně, 24. srpna 1936	506
419 Trnka Wellkovi, 27. října 1936	507
420 Trnka Wellkovi, 22. prosince 1936	508
<i>Jan Mukařovský René Wellkovi (1936)</i>	509
421 Mukařovský Wellkovi, 21. září 1936	509
<i>René Wellek Josefu Vachkovi (1949)</i>	512
422 Wellek Vachkovi, 13. ledna 1949	512

B. VNĚJŠÍ OKRUH PRAŽSKÉ ŠKOLY **515**

Charles Bally

(Korespondence z let 1930–1935)	516
<i>Charles Bally Pražskému lingvistickému kroužku (1930–1935)</i>	516
423 Bally Výboru Pražského lingvistického kroužku, 7. prosince 1930	516
424 Bally Pražskému lingvistickému kroužku, 7. února 1935	521
<i>Charles Bally Vilému Mathesiovi (1930)</i>	521
425 Bally Mathesiovi, 26. prosince 1930	521
<i>Roman Jakobson Charlesi Ballymu (1931)</i>	522
426 Jakobson Ballymu, 17. března 1931	522

Henrik Becker

(Korespondence z let 1930–1966)	523
<i>Henrik Becker Bohuslavu Havránkovi (1930–1961)</i>	523
427 Becker Havránkovi, 7. února 1930	523
428 Becker Havránkovi, 7. května 1930	525
429 Becker Havránkovi, 4. prosince 1951	526
430 Becker Havránkovi, 14. dubna 1961	529
<i>Henrik Becker a Bohumil Trnka (1930–195[1?])</i>	531

431 Becker Trnkovi, 3. listopadu 1930	531
432 Becker Trnkovi, 30. listopadu 1930	532
433 Becker Trnkovi, 12. prosince 1930	533
434 Becker Trnkovi, 10. ledna 1932	534
435 Becker [Trnkovi?], 8. dubna 1938	536
436 Becker Trnkovi, 22. října 1951	538
Příloha: Trnka Havránkovi, 25. října 1951	540
437 Trnka Beckerovi, 7. listopadu 195[1?]	541
<i>Henrik Becker Pražskému lingvistickému kroužku (1937–1950)</i>	542
438 Becker Pražskému lingvistickému kroužku, 30. března 1937	542
Příloha: Napomenutí o slovníku	545
439 Becker Pražskému lingvistickému kroužku, 1. listopadu 1950	548
<i>Henrik Becker Josefu Vachkovi (1966)</i>	550
440 Becker Vachkovi, 30. června 1966	550

Émile Benveniste

(Korespondence z let 1930–1938)	553
<i>Émile Benveniste řediteli [Vilému Mathesiovi?] (1930)</i>	553
441 Benveniste řediteli [Mathesiovi?], 5. ledna 1930	553
<i>Émile Benveniste Bohuslavu Havránkovi (1937)</i>	554
442 Benveniste Havránkovi, 26. února 1937	554
<i>Émile Benveniste Bohumilu Trnkovi (1938)</i>	555
443 Benveniste Trnkovi, 5. února 1938	555

Leonard Bloomfield

(Korespondence z let 1930–1938)	556
<i>Leonard Bloomfield Bohumilu Trnkovi (1930–1938)</i>	557
444 Bloomfield Trnkovi, 29. ledna 1930	557
445 Bloomfield Trnkovi, 9. července 1938	557

Viggo Brøndal

(Korespondence z let 1935–1939)	558
<i>Viggo Brøndal Bohumilu Trnkovi (1935–1936)</i>	559
446 Brøndal Trnkovi, 8. listopadu 1935	559
447 Brøndal Trnkovi, 16. prosince 1935	560
448 Brøndal Trnkovi, 25. března 1936	560
<i>Viggo Brøndal Bohuslavu Havránkovi (1936–1939)</i>	561
449 Brøndal Havránkovi, 5. listopadu 1936	561
450 Brøndal Havránkovi, 3. května 1937	563
451 Brøndal Havránkovi, 3. ledna 1939	564

Louis Brun

(Korespondence z let 1928–1931)	565
<i>Louis Brun Pražskému lingvistickému kroužku (1928)</i>	565
452 Brun Pražskému lingvistickému kroužku, 1. července 1928	565
453 Brun Pražskému lingvistickému kroužku, 16. září 1928	568
454 Brun Pražskému lingvistickému kroužku, 27. září 1928	570
<i>Louis Brun Romanu Jakobsonovi (1930)</i>	572
455 Brun Jakobsonovi, 7. prosince 1930	572
456 Brun [Jakobsonovi], 9. prosince 1930	575
<i>Louis Brun Bohumilu Trnkovi (1931)</i>	577
457 Brun Trnkovi, 16. dubna 1931	577

Karl Bühler

(Korespondence z roku 1930)	580
<i>Karl Bühler Bohumilu Trnkovi (1930)</i>	580
458 Bühler Trnkovi, 7. listopadu 1930	580
<i>Karl Bühler výboru Pražského lingvistického kroužku (1930)</i>	581
459 Bühler výboru Pražského lingvistického kroužku, 3. prosince 1930	581

Giacomo Devoto

(Korespondence z let 1940–1948)	582
<i>Giacomo Devoto a Bohumil Trnka (1940)</i>	582
460 Trnka Devotovi, 4. května 1940	582
461 Devoto Trnkovi, 18. května 1940	584
<i>Giacomo Devoto Bohuslavu Havránkovi (1948)</i>	585
462 Devoto Havránkovi, 27. dubna 1948	585

Albert Willem De Groot

(Korespondence z let 1931–1947)	586
<i>Albert Willem de Groot Pražskému lingvistickému kroužku (1930–1939)</i>	586
463 de Groot Pražskému lingvistickému kroužku, 28. ledna 1931	586
464 de Groot Pražskému lingvistickému kroužku, 4. března 1931	587
<i>Albert Willem de Groot Janu Mukařovskému a Zdeňce Mukařovské (1938)</i>	589
465 de Groot Mukařovským, 23. května 1938	589
<i>Albert Willem de Groot Bohuslavu Havránkovi a Zdeňce Havránkové (1938–1947)</i>	590
466 de Groot Havránkovým, 23. května 1938	590
467 de Groot Havránkovi, 29. srpna 1946	592
468 de Groot Havránkovi, 16. března 1947	595
<i>Albert Willem de Groot Pražskému lingvistickému kroužku (1939–1946)</i>	597
469 de Groot Pražskému lingvistickému kroužku, 17. února 1939	597
470 de Groot Pražskému lingvistickému kroužku, 1. září 1946	598

Louis Hjelmslev

(Korespondence z let 1934–1949)	601
<i>Louis Hjelmslev Bohuslavu Havránkovi (1934–1949)</i>	601
471 Hjelmslev Havránkovi, 13. ledna 1934	601
472 Hjelmslev Havránkovi, 18. listopadu 1935	602
473 Hjelmslev Havránkovi, 11. dubna 1936	603
474 Hjelmslev Havránkovi, 27. května 1937	604
475 Hjelmslev Havránkovi, 9. listopadu 1937	604
476 Hjelmslev Havránkovi, 11. června 1938	606
477 Hjelmslev Havránkovi, 20. června 1939	610
478 Hjelmslev Havránkovi, 17. června 1946	612
479 Hjelmslev Havránkovi, 17. července 1946	613
480 Hjelmslev Havránkovi, 7. října 1946	616
481 Hjelmslev Havránkovi, 14. listopadu 1946	618
482 Hjelmslev Havránkovi, 29. dubna 1947	619
Příloha: Havránek Macůrkovi, 16. května 1947	621
483 Hjelmslev Havránkovi, 6. prosince 1949	622
<i>Louis Hjelmslev Pražskému lingvistickému kroužku (1935–1946)</i>	624
484 Hjelmslev Pražskému lingvistickému kroužku, 1. února 1935	624
485 Hjelmslev Pražskému lingvistickému kroužku, 20. února 1939	625
486 Hjelmslev Pražskému lingvistickému kroužku, 18. října 1946	625
<i>Louis Hjelmslev Janu Mukařovskému (1937–1946)</i>	626
487 Hjelmslev Mukařovskému, 9. listopadu 1937	626
488 Hjelmslev Mukařovskému, 17. července 1946	627
<i>Louis Hjelmslev Bohumilu Trnkovi (1939–1948)</i>	629
489 Hjelmslev Trnkovi, 1. května 1939	629
490 Hjelmslev Trnkovi, 8. května 1939	631
491 Hjelmslev Trnkovi, 14. července 1939	632
492 Hjelmslev Trnkovi, 3. srpna 1939	633
493 Hjelmslev Trnkovi, 24. června 1946	634
494 Hjelmslev Trnkovi, 10. července 1946	636
495 Hjelmslev Trnkovi, 5. ledna 1947	638
496 Hjelmslev Trnkovi, 10. července 1948	639
<i>Louis Hjelmslev Vilému Mathesiovi (1939–1941)</i>	641
497 Hjelmslev Mathesiovi, 19. června 1939	641
498 Hjelmslev Mathesiovi, 20. června 1939	645
499 Hjelmslev Mathesiovi, 6. ledna 1941	646

Edmund Husserl

(Korespondence z roku 1935)	648
<i>Vilém Mathesius Edmundu Husserlovi (1935)</i>	648
500 Mathesius Husserlovi, 11. listopadu 1935	648

Otto Jespersen

(Korespondence z let 1930–1939)	649
<i>Otto Jespersen Bohumilu Trnkovi (1930)</i>	650
501 Jespersen Trnkovi, 2. listopadu 1930	650
<i>Otto Jespersen Vilému Mathesiovi (1930)</i>	651
502 Jespersen Mathesiovi, 28. prosince 1930	651
<i>Otto Jespersen Pražskému lingvistickému kroužku (1939)</i>	652
503 Jespersen Pražskému lingvistickému kroužku, 20. ledna 1939	652

Daniel Jones

(Korespondence z let 1930–1931)	653
<i>Daniel Jones Vilému Mathesiovi (1930–1931)</i>	653
504 Jones Mathesiovi, 14. listopadu 1930	653
505 Jones Mathesiovi, 15. dubna 1931	654

Gyula Laziczius

(Korespondence z let 1930–1939)	655
<i>Gyula Laziczius Bohumilu Trnkovi (1930–1939)</i>	655
506 Laziczius Trnkovi, 12. března 1930	655
507 Laziczius Trnkovi, [b. d.]	657
508 Laziczius Trnkovi, 12. listopadu 1930	657
509 Laziczius Trnkovi, 17. prosince 1930	658
510 Laziczius Trnkovi, 2. září 1933	659
511 Laziczius Trnkovi, 7. července 1939	660

André Martinet

(Korespondence z roku 1935)	661
<i>André Martinet Pražskému lingvistickému kroužku (1935)</i>	661
512 Martinet Pražskému lingvistickému kroužku, 12. května 1935	661

Antoine Meillet

(Korespondence z let 1930–1932)	663
<i>Antoine Meillet Pražskému lingvistickému kroužku (1930)</i>	663
513 Meillet Pražskému lingvistickému kroužku, 3. listopadu 1930	663
<i>Antoine Meillet Bohuslavu Havránkovi (1932)</i>	664
514 Meillet Havránkovi, 24. února 1932	664
515 Meillet Havránkovi, 17. listopadu 1932	665

Edward Sapir

(Korespondence z let 1930–1938)	665
<i>Edward Sapir Nikolaji Sergejeviči Trubeckému (1930)</i>	666
516 Sapir Trubeckému, 18. března 1930	666

<i>Edward Sapir Vilému Mathesiovi (1931)</i>	671
517 Sapir Mathesiovi, 21. ledna 1931	671
<i>Edward Sapir Bohumilu Trnkovi (1938)</i>	674
518 Sapir Trnkovi, 4. července 1938	674
519 Sapir Trnkovi, 6. prosince 1938	675
Albert Sechehaye	
(Korespondence z let 1931–1933)	676
<i>Albert Sechehaye Bohumilu Trnkovi (1931)</i>	676
520 Sechehaye Trnkovi, 4. června 1931	676
<i>Albert Sechehaye Bohuslavu Havránkovi (1933–1939)</i>	677
521 Sechehaye Havránkovi, 3. února 1933	677
522 Sechehaye Havránkovi, 21. června 1938	678
523 Sechehaye Havránkovi, 21. června 1938	680
524 Sechehaye Havránkovi, 28. června 1938	680
525 Sechehaye Havránkovi, 31. ledna 1939	681
Alf Sommerfelt	
(Korespondence z let 1930–1947)	683
<i>Alf Sommerfelt Pražskému lingvistickému kroužku (1930)</i>	683
526 Sommerfelt Pražskému lingvistickému kroužku, 8. listopadu 1930	683
527 Sommerfelt Pražskému lingvistickému kroužku, 23. listopadu 1930	684
528 Sommerfelt Pražskému lingvistickému kroužku, 12. prosince 1930	685
529 Sommerfelt Pražskému lingvistickému kroužku, 9. března 1939	686
<i>Alf Sommerfelt tajemníkovi Pražského lingvistického kroužku [Josefu Vachkovi] (1933)</i>	688
530 Sommerfelt tajemníkovi Pražského lingvistickému kroužku [Josefu Vachkovi], 19. ledna 1933	688
<i>Alf Sommerfelt Vilému Mathesiovi (1939)</i>	689
531 Sommerfelt Mathesiovi, 16. února 1939	689
<i>Alf Sommerfelt Bohuslavu Havránkovi (1947)</i>	690
532 Sommerfelt Havránkovi, 16. března 1947	690
Morris Swadesh	
(Korespondence z roku 1939)	692
<i>Morris Swadesh Vilému Mathesiovi (1939)</i>	692
533 Swadesh Mathesiovi, 4. října 1939	692
Lucien Tesnière	
(Korespondence z let 1930–1939)	695
<i>Lucien Tesnière Vilému Mathesiovi (1930)</i>	695
534 Tesnière Mathesiovi, 6. listopadu 1930	695
<i>Lucien Tesnière Romanu Jakobsonovi (1930–1938)</i>	696

535 Tesnière Jakobsonovi, 10. prosince 1930	696
536 Tesnière Jakobsonovi, 6. prosince 1938	702
<i>Lucien Tesnière Bohumilu Trnkovi (1939)</i>	704
537 Tesnière Trnkovi, 27. dubna 1939	704

Max Vasmer

(Korespondence z let 1928–1943)	706
<i>Max Vasmer Bohuslavu Havránkovi (1928–1943)</i>	706
538 Vasmer Havránkovi, 12. května 1928	706
539 Vasmer Havránkovi, 30. března 1931	707
540 Vasmer Havránkovi, 3. května 1937	708
541 Vasmer Havránkovi, 2. října 1939	709
542 Vasmer Havránkovi, 27. září 1943	709

Joseph Vendryes

(Korespondence z let 1935–1938)	710
<i>Joseph Vendryes a Bohumil Trnka (1935)</i>	711
543 Vendryes Trnkovi, 6. srpna 1935	711
544 Vendryes Trnkovi, 29. srpna 1935	712
545 Vendryes Trnkovi, 19. října 1935	713
546 [Trnka] Vendryesovi, 29. října 1935	714
<i>Joseph Vendryes Bohuslavu Havránkovi (1938)</i>	715
547 Vendryes Havránkovi, 2. srpna 1938	715

Nikolaas van Wijk

(Korespondence z let 1930–1939)	716
<i>Nikolaas van Wijk Pražskému lingvistickému kroužku (1930–1939)</i>	717
548 Van Wijk Pražskému lingvistickému kroužku, 18. prosince 1930	717
549 Van Wijk Pražskému lingvistickému kroužku, 19. února 1939	717
<i>Nikolaas van Wijk Bohuslavu Havránkovi (1932–1939)</i>	718
550 Van Wijk Havránkovi, 6. července 1932	718
551 Van Wijk Havránkovi, 15. října 1934	718
552 Van Wijk Havránkovi, 13. července 1937	719
553 Van Wijk Havránkovi, 2. ledna 1939	719
<i>Bohumil Trnka semináři Nikolaase van Wijka, univerzita Leiden (1944)</i>	720
554 Trnka semináři van Wijka, univerzita Leiden, 17. srpna 1944	720

C. DOPISY K 10. VÝROČÍ PRAŽSKÉHO LINGVISTICKÉHO KROUŽKU (1936) 723

555 Pozvánka na oslavu 10. výročí Kroužku	724
556 Reinard Willem Zandvoort Mathesiovi, 25. října 1936	724
557 Sextil Pușcariu, 28. října 1936	725

558 Lucien Tesnière Mathesiovi, 28. října 1936	726
559 Gustav Becking, děkan Filozofické fakulty Německé univerzity, 29. října 1936	729
560 Vladimír Groh, jménem děkanství FFMU Pražskému lingvistickému kroužku, 29. října 1936	729
561 Nikolaj Sergejevič Trubeckoj Pražskému lingvistickému kroužku, 29. října 1936	730
562 Albert Willem de Groot výboru Pražského lingvistického kroužku, 30. října 1936	732
563 Ludwig Landgrebe Pražskému lingvistickému kroužku, 30. října 1936	733
564 Marcel Cohen Pražskému lingvistickému kroužku, 31. října 1936	733
565 Stojan Romanski [Mathesiovi?], 31. října 1936	734
566 Jozef Škultéty a J. K. Garaj jménem správy Matice slovenské Pražskému lingvistickému kroužku, 31. října 1936	735
567 Viggo Brøndal Mathesiovi, 1. listopadu 1936	736
568 Paul Kretschmer jménem společnosti Indogermanische Gesellschaft Mathesiovi, 1. listopadu 1936	737
569 František Trávníček předsednictvu Pražského lingvistického kroužku, 1. listopadu 1936	738
570 Otokar Fischer, 2. listopadu 1936	738
571 Julius Heidenreich předsednictvu Pražského lingvistického kroužku, 2. listopadu 1936	738
572 Albert Pražák výboru Pražského lingvistického kroužku, 2. listopadu 1936	739
573 Albert Pražák a Karel Krejčí jménem Literárněhistorické společnosti, 2. listopadu 1936	739
574 Aleksandar Belić Pražskému lingvistickému kroužku, [3. listopadu 1936]	740
575 Vladimír Buben Pražskému lingvistickému kroužku, 3. listopadu 1936	741
576 Edmund Husserl Pražskému lingvistickému kroužku, 3. listopadu 1936	741
577 Josef Janko jménem Královské české společnosti nauk a Klubu moderních filologů předsednictvu Pražského lingvistického kroužku, 3. listopadu 1936	741
578 Joseph Schrijnen jménem Stálého mezinárodního komitétu lingvistů (Le Comité International Permanent des Linguistes) Mathesiovi, 3. listopadu 1936	742
579 Alf Sommerfelt Pražskému lingvistickému kroužku, 3. listopadu 1936	742
580 Vasyl Symovyč Pražskému lingvistickému kroužku, 3. listopadu 1936	743
581 Miloslav Hýsek a Antonín Grund jménem výboru Jednoty českých filologů Pražskému lingvistickému kroužku, 14. listopadu 1936	743

Přílohy

<i>I Vilém Mathesius o Romanu Osipoviči Jakobsonovi (1939)</i>	745
582 Mathesius o Jakobsonovi, 3. března 1939	745

<i>II Seznam účastníků Mezinárodní fonologické konference 18.–21. 12. 1930 v Praze</i>	748
<i>III Seznam členů Mezinárodní fonologické asociace z období bezprostředně po válce</i>	749
<i>IV Soupis prací Pražského lingvistického kroužku</i>	750
<hr/>	
Ediční poznámka	753
Seznam zkratk	757
Literatura	759
Rejstřík jmen	788

PODĚKOVÁNÍ

Autoři děkují všem, s nimiž na přípravě knihy spolupracovali, především překladatelům dr. Evě Sládkové (většina francouzsky psaných dopisů) a PhDr. Marcelu Černému (dopis č. 6 v srbštině) a také Michalu Kosákovi, Ph.D., Claire Mádlové, Ph.D., a Dereku Patonovi, Ph.D., za přepisy rukopisných textů z ruštiny, francouzštiny a angličtiny. Dále děkují recenzentům prof. dr. Jindřichu Tomanovi a doc. Mgr. Bohumilu Vykypělovi, Ph.D., dále pak doc. PhDr. Jaroslavu Medovi, CSc., za vypracování charakteristik členů české avantgardy, pracovníkům Literárního archivu Památníku národního písemnictví, zejména Mgr. Ivě Prokešové, Archivu Akademie věd České republiky, Archivu Masarykovy univerzity v Brně, zejména PhDr. Jiřímu Pulcovi, dále pracovníci knihovny Ústavu pro jazyk český AV ČR Mgr. Evě Hrachové a pracovníkům knihovny Ústavu pro českou literaturu AV ČR za obětavou snahu při hledání a zjišťování údajů, které máme uvedeny v komentářích.

ÚVOD

Pražský lingvistický kroužek (dále PLK) se stal významnou součástí evropského myšlení 20. století. Na jednom místě a v jedné době – v Praze ve dvacátých letech, především od jejich druhé poloviny – se sešly výrazné vědecké osobnosti, které začaly programově pěstovat a rozvíjet soudobou moderní vědu: strukturální lingvistiku a literární teorii. Navázaly na *Kurz obecné lingvistiky* Ferdinanda de Saussura (1916),¹ ale také na ruskou formalistickou školu i na tradice domácí (Josef Zubatý, Otakar Zich). Spolu s de Saussurem vstoupil do lingvistiky a literární teorie znak a struktura, formalisté zkoumali básnický jazyk, v Pražské škole vznikají lingvistické *Teze* (1929),² rozvíjí se synchronní a funkční lingvistika a Nikolaj Sergejevič Trubeckoj ve Vídni píše své *Grundzüge der Phonologie* (1939).³ Členové PLK byli nejen v kontaktu s Evropou, ale ve třicátých letech vytvořili uznávanou Pražskou školu.⁴

Zakladatelé Kroužku Vilém Mathesius, Roman Osipovič Jakobson, Bohuslav Havránek, Bohumil Trnka a Jan Mukařovský⁵ se se svými hosty scházeli od 6. října 1926 na pravidelných schůzkách a v r. 1930 se Kroužek z volného sdružení přeměnil v organizovaný spolek s řádnými stanovami, jehož účelem bylo podle paragrafu 1 stanov „pracovati na základě metody funkčně strukturální o pokroku lingvistického badání“. Jeho zakládající listinu podepsalo dalších čtrnáct členů: slavista Miloš Weingart, bohemisté Vladimír Buben a František Oberpfalcer, indoeuropeisté a bohemisté Oldřich Hujer

-
- 1 Saussure, F. de: *Cours de linguistique générale*. Genève 1916.
 - 2 Thèses présentées au Premier Congrès des philologues slaves. In: *Mélanges linguistiques dédiés au Premier congrès des philologues slaves*. TCLP 1. Jednota československých matematiků a fyziků, Prague 1929, s. 5–29.
 - 3 Trubetzkoy, N. S.: *Grundzüge der Phonologie*. Publié avec l'appui du Cercle linguistique de Copenhague et du Ministère de l'Instruction publique de la République Tchéco-Slovaque. TCLP 7. Pražský lingvistický kroužek, Prague 1939.
 - 4 Americká historička Marci Shoreová píše dokonce o kosmopolitismu střední Evropy ve dvacátých letech a o tom, že členové PLK byli a cítili se být Evropany; srov. Shore, M.: *Nowoczesność jako źródło cierpień*. Wydawnictwo krytyki politycznej, Warszawa 2012, kap. 1.
 - 5 Svazek *Pražská škola v korespondenci* zahrnuje dopisy této zakládající pětice se členy Kroužku, vědci a dalšími osobnostmi, nikoli korespondenci vzájemnou. Vzhledem k tomu, že Mukařovský svou korespondenci za války zničil (zřejmě po popravě Vladislava Vančury v červnu r. 1942), je zde shromážděna především přijatá i odeslaná korespondence V. Mathesia, B. Havráňka, R. Jakobsona a B. Trnky. Za dopisy adresovanými Kroužku se jako jeho jednatel často skrývá B. Trnka.

a Václav Machek, orientalista Jan Rypka, literární a divadelní vědec Otokar Fischer, ruský etnolog Petr Grigorjevič Bogatyrev, rusista Leontij Kopeckij a z Německé univerzity pak klasický filolog Friedrich Slotty, bohemista Eugen Rippl a slavista Gojko Ružičić (svůj podpis připojili dodatečně na schůzi 16. 1. 1931 slovenský lingvista a literární historik Pavel Bujnáč a paleo-slovenista Josef Kurz, kteří byli v zahraničí).

Dne 25. ledna 1929 napsal z Prahy V. Mathesius Renému Wellkovi: „Jinak je tu zajímavý rozvoj našeho lingvistického kroužku i směrem k badání literárnímu. Je to zejména zásluhou ruských přednášců, kteří referují o výsledcích ruské školy formalistické, ale v lednu přednášel u nás i např. prof. Fischer o rýmech Otokara Březiny. Rozvoj stylistického badání šel paralelně rychlým krokem ve Francii, v Německu i na Rusi. Je to pole, které má velikou budoucnost. Pro mne je zejména to důležité, že se tu ukazuje příbuznost moderní lingvistiky s moderní poetikou. Do Kroužku chodí i někteří páni ze zdejší Německé univerzity, takže jeho mezinárodní zabarvení je silné.“

Mezinárodní zabarvení Kroužku bylo vskutku silné a postupně se rozšiřovalo, jak rostl věhlas Pražské školy, a to právě více v cizině než doma. Doma se strukturalismus prosazoval obtížně, ve vyhrocených sporech se tak dalo již ve třicátých letech, jmenujme např. diskusi o brusičství na přednáškách a později vydanou ve sborníku *Spisovná čeština a jazyková kultura* (1932)⁶ nebo četné ostré polemiky s vědeckými odpůrci (shromážděnými kolem Literárněhistorické společnosti a Společnosti pro slovanský jazykozpyt a pro jazyk český). Z „ruských přednášců“, jak psal Mathesius, přijel do Prahy v r. 1920 R. Jakobson jako překladatel mise sovětského Červeného kříže, česky se naučil údajně za tři týdny, mezi pražskou avantgardou byl hned „jako doma“⁷ a začal studovat slovenskou a českou filologii. Již v Moskvě se seznámil s fenomenologií⁸ a zřejmě Sergej Iosifovič Karcevskij mu v Praze poskytuje *Kurz obecné lingvistiky*. Karcevskij (spolu s Jakobsonem, Bogatyrevem a dalšími spoluzakladatel Moskevského lingvistického kroužku r. 1915) učil v Praze v letech 1922–1927 na Ruském pedagogickém institutu J. A. Komenského. Jakobson pozval v r. 1921 do Prahy Bogatyreva, který u něho zpočátku i bydlel a „přijel v krátkých kalhotách a nezašněrovaných botách, s kufrem rukopisů a potrhaných papírů, všechno dohromady, že se nedalo poznat, kde je věda a kde kalhoty“⁹; a zůstal v Československu (nakonec v Bratislavě) do r. 1939. Jakobson zval do Prahy i Viktora Borisoviče Šklovského, ten však nepřijel a zůstal v Berlíně. Z Vídně do Prahy přijížděl Trubeckoj, který na vídeňské univerzitě přednášel od r. 1922 až do své smrti v červnu r. 1938 o srovnávací lingvistice a fonologii.

6 *Spisovná čeština a jazyková kultura*. Uspořádali B. Havránek a M. Weingart. Melantrich, Praha 1932.

7 Seifert, J.: *Všecky krásy světa*. Československý spisovatel, Praha 1992, s. 299.

8 Shore, M.: *Nowoczesność jako źródło cierpień, op. cit.*, s. 9.

9 *Tamtéž*.

V letech 1923–1932 působil v Praze na ukrajinských vysokých školách ukrajinský filozof a literární vědec Dmytro Čyževskij a s Kroužkem je úzce spjat kromě jiných i Alexander Vasiljevič Isačenko, který přišel do Bratislavy za války a až do r. 1968 působil jako jediný z této skupiny v Československu na univerzitě v Olomouci a v Československé akademii věd. Korespondence formalistů s Kroužkem, tj. s pěticí jeho zakladatelů, která v tomto svazku vystupuje, se však širě rozvinula později, v době, kdy již nežili v Praze a měli důvod si psát.

Mathesius v citovaném krátkém odstavci postihl jeden rys typický pro rané období Pražské školy: význam duchovního působení formalistů a s tím spojený rozvoj poetiky. Ruští badatelé do roku 1930 tvořili celou jednu třetinu přednášejících v Kroužku. Karcevskij mluvil o vztahu mezi jazykem a myšlením, Trubeckoj o fonetických a fonologických systémových otázkách. Boris Viktorovič Tomaševskij hovořil o literární historii, Bogatyrev o etnologické geografii, Grigorij Osipovič Vinokur o lingvistice a filologii a Jurij Nikolajevič Tyňanov o literárním vývoji. V té době Mukařovský přednáší např. o zvukosledu v Máji a jeho souvislostech s jinými složkami básně, Mathesius o lingvistické charakteristice nebo o fonologii moderní angličtiny, Trnka o lingvistice synchronní a diachronní, Havránek o své práci *Genera verbi v slovanských jazycích* (1928).¹⁰ Z toho období jsou nejzajímavějšími dopisy v našem svazku listy Trubeckého a Čyževského.

Na dvacátá i třicátá léta vzpomínal v dopise Josefu Vachkovi z 12. 6. 1980 i Bohumil Trnka, který se v něm zmiňuje i o východiscích domácích. Napsal: „Rád vzpomínám zejména na dvacátá léta, kdy starší z nás jsme již před r. 1921 skončili fakultní studia a později s mladšími adepty za vlivu ruských badatelů, kteří procházeli Prahou, se počali hlouběji orientovat v nové jazykovědné situaci, která se i u nás připravovala již v předválečných letech, kterou však teprve tato válka – stejně jako jiné společenské tendence – urychlila a rozproudila. Pro mne celé toto údobí překotné činnosti mezi oběma válkami bylo dobou neustálého zkoumání a všestranného ověřování správnosti strukturální, nepsychologické analýzy jazyka jako systému společensky i individuálně fungujících znakových entit.“

„Údobí překotné činnosti“ znamenalo na prahu třicátých let prudce se rozvíjející fonologii, kterou se také Kroužek zapsal do dějin lingvistiky. Začalo to již na 1. mezinárodním lingvistickém kongresu v Haagu v r. 1928, kde se odehrálo veřejné vystoupení Pražské školy, na němž se Jakobson, Mathesius a Trubeckoj setkali se zástupci Ženevské školy Charlesem Ballym a Albertem Sechehayem a podepsali společné prohlášení o synchronním jazykovém rozboru, které přijalo plenární zasedání kongresu.

10 Havránek, B.: *Genera verbi v slovanských jazycích* 1. Královská česká společnost nauk, Praha 1928.

Jako celek se pak pražští lingvisté poprvé představili na 1. slavistickém sjezdu, který se sešel r. 1929 v Praze. V *Tezích Pražského lingvistického kroužku* (srov. pozn. 2) předložili kolektivní, funkčně strukturální jazykovědnou koncepci. Kroužek připravoval pro 2. mezinárodní kongres lingvistů v Ženevě r. 1931 projekt standardizace fonologické terminologie a zásady fonologické transkripce. V prosinci r. 1930 uspořádal metodologicky zaměřenou fonologickou konferenci Réunion phonologique internationale,¹¹ jíž se zúčastnila řada zahraničních jazykovědců z osmi evropských zemí. Byla zde ustavena Mezinárodní fonologická asociace s cílem pořídit fonologický popis světových jazyků; jejím předsedou byl zvolen N. S. Trubeckoj, jednatelem R. Jakobson a pokladníkem V. Mathesius. Korespondence mj. odráží bohatou diskusi o fonologické terminologii (Charles Bally, Louis Brun, Lucien Tesnière, Roman Jakobson), jejíž návrh byl nakonec otištěn v TCLP 4. Ukazuje také, jak probíhaly přípravy na tuto konferenci (lingvisté se hlásí s příspěvky, diskutují o jednotlivých problémech, někteří se upřímně omlouvají, že zrovna nemohou přijet) a jak velký zájem ve světě vyvolala; jednadvacet konferenčních příspěvků významných jazykovědců té doby, návrh standardizace fonologické terminologie a zásady fonologické transkripce byly nakonec otištěny v TCLP 4. O rok později byly na 2. mezinárodním kongresu lingvistů v Ženevě (r. 1931), kde přednášel o fonologii v hlavním zasedání Trubeckoj, zásady PLK týkající se fonologie a jejího zkoumání jednomyslně schváleny.

Korespondence také dokládá kontakty jádra Kroužku s představiteli Ženevské školy Ch. Ballym (dopisy se týkají návrhu fonologické a fonetické terminologie) a A. Sechehayem (korespondence se týká ženevského kongresu r. 1931 a otištění Havránkova článku Aspect et temps du verbe en vieux slave ve sborníku *Mélanges de linguistique offerts à Charles Bally*, 1939).¹² V tomto sborníku vyšly mj. i další práce členů Kroužku (i pozdějších), jmenovitě V. Mathesia, R. Jakobsona, N. S. Trubeckého, S. I. Karcevského, Alberta Willema de Groota a Giacoma Devota. Od Karcevského, který v Ženevě studoval a působil patnáct let (1905–1920) a představoval (i po roce 1927, kdy se vrátil do Ženevy) jakéhosi prostředníka mezi Ženevskou školou a Kroužkem, zveřejňujeme dva poválečné dopisy. Ještě v březnu 1947 píše Karcevskij Havránkovi o možnostech spolupráce: „Hodně jsem pokročil s teoretickou gramatikou ruštiny, také ve francouzštině. S vydavateli je to špatné. Mimochodem, bylo by dobré vydat zvláště její první dvě kapitoly: Phonologie et phonétique russes (asi 30 stran). Nešlo by to v Československu nějak zařídit?“ (Dopis č. 161)

11 Réunion phonologique internationale tenue à Prague (18–21/XII 1930). TCLP 4. Jednota československých matematiků a fyziků, Prague 1931.

12 Havránek, B.: Aspect et temps du verbe en vieux slave. In: *Mélanges de linguistique offerts à Charles Bally*. Georg et Cie, Genève 1939, s. 223–230.

Kroužek se stal inspirací pro Kodaňský lingvistický kroužek (Cercle Linguistique de Copenhague), který byl založen r. 1931 v Kodani jako další strukturální teoretické a metodologické fórum a jehož spoluzakladatelem byl Louis Hjelmslev. Hjelmslev studoval v letech 1924–1925 srovnávací jazykovědu i v Praze a stejně jako pražští lingvisté vycházel z de Saussurových strukturalistických základů, které rozvinul do pojetí originální teorie jazyka – glomématiky. Přátelil se s B. Havránkem, s nímž si dopisoval v letech 1934 až 1939 a 1946–1949 a vyměňoval si literaturu, a J. Mukařovským, dopisoval si i s B. Trnkou a V. Mathesiem. Hjelmslevova korespondence přitom nerozvíjí odborná témata nebo konkrétní problémy strukturálního jazykozpytu. Jde v ní o setkávání, o organizaci přednášek, o výměnu publikací, především Travaux du Cercle Linguistique de Prague, o příspěvky pro Slovo a slovesnost, o organizování společného projektu: mezinárodního časopisu Acta linguistica. Je však také prodchnuta upřímnými slovy o pěstování přátelství, o společně prožitých chvílích na procházce Prahou nebo v domácnostech Havránka či Mukařovského; např. v dopise z r. 1937 Hjelmslev píše: „Milý pane Havránku, když jsem se po těch několika nádherných dnech strávených v Československu vrátil domů [...] chtěl bych totiž co nejupřímněji a nejsrdčejněji Vám i milostivé paní Havránkové poděkovat za sebe i za svou ženu za milé a přátelské přijetí v Praze a Brně. Chováme příjemné a drahocenné vzpomínky na chvíle, které jsme s Vámi strávili v malebných koutech Prahy či v laskavém prostředí Vašeho domova v Brně“ (dopis č. 475). Když skončila válka, napsal 17. července 1946 Hjelmslev Havránkovi: „Milý pane kolego a příteli [...]. Mnohokrát jsme na Vás během těch strašných let mysleli a je opravdu úžasné, že jste živi a zdraví. Máme tak milé vzpomínky na dny, které jsme mohli strávit v roce 1937 u Vás v Praze a ve Vašem pohostinném domě v Brně, a pevně doufáme, že se jednoho dne opět setkáme. Některé zprávy o českých přátelích jsem měl již od Romana Jakobsona a pana Vočadla, který mi napsal z Anglie. Hluboce litujeme skonu tak okouzující a nezapomenutelné osobnosti, jakou byl Mathesius, a také Oldřicha Hujera; s velikou radostí jsme se však na druhou stranu dozvěděli, že většina z nejmladší generace se z té strašné mely zachránila. Uvědomujeme si, že okupace byla krutá a že Vaše situace byla nesrovnatelně horší než ta naše. Pociťujeme nesmírné uspokojení, že Československý stát se dočkal svého obnovení“ (dopis č. 479).

Z dopisů vyčteme i starost o kolegy za války, v dopisech z r. 1939 přicházely z Kodaně do Prahy vzkazy od Jakobsona nebo mírně zašifrované zprávy o něm. A po válce se rodí radost, že se opět shledají a budou pokračovat.

Vůdčí osobností v Kodani byl zpočátku až do své předčasné smrti Viggo Brøndal (1887–1942). Zabýval se strukturou a teorií slovních druhů a filozofií jazyka. Brøndal v Pražském kroužku přednášel třikrát: v letech 1935 až 1937 o hláskoslovních zákonech, o struktuře samohláskových systémů a o soustavě gramatických pádů. Když byl v r. 1935 zvolen dopisujícím členem Kroužku,

napsal 8. listopadu B. Trnkovi: „Je to pro mne velká čest a mám z toho velkou radost. [...] Nikdy nezapomenu na zajímavý večer, který jsem s vámi v Praze strávil, a na naši vzrušující debatu. [...] V každém případě věřím, že mnozí z vás – co nejvíce! – budou moci přijet do Kodaně na konci srpna roku 1936, kdy se na této univerzitě bude konat 4. mezinárodní lingvistický kongres“ (dopis č. 446). Diskuse v Kroužku byly proslulé a vzpomínali na ně všichni zúčastnění. Na Kodaňský kongres přijeli zase všichni: Jakobson přednesl referát v plénu a Havránek, Mukařovský, Trnka a Trubeckoj přednášeli v první sekci. A na tomto kongresu poprvé představil svou glosematiku L. Hjelmslev a rok nato i v Praze.

K dispozici máme devětadvacet dopisů Hjelmslevových (z let 1934–1949) s krátkou přestávkou ve válečných letech od r. 1941 a šest předválečných dopisů Brøndalových (z let 1935–1939). Dopisy se nacházejí v pozůstalosti B. Havránka, J. Mukařovského a v Archivu PLK. Nejobsáhlejší část z nich tvoří Hjelmslevovy dopisy Havránkovi, kterých je třináct; dopisů adresovaných B. Trnkovi je devět, Mukařovskému napsal Hjelmslev dva a Mathesiovi tři dopisy. U tří Hjelmslevových dopisů není jasný konkrétní adresát, ale v každém případě je dopis adresován představitelům PLK. Viggo Brøndal napsal po třech dopisech B. Trnkovi a B. Havránkovi.

Oba kroužky se ve třicátých letech 20. století staly nejvýznamnějšími centry strukturální lingvistiky, pěstovaly vědeckou součinnost a přátelské kontakty, které se odehrávaly na mezinárodních lingvistických sjezdech nebo v Praze na přednáškách Kroužku (mimo Brøndala přednášel v Praze i Hjelmslev, a to dvakrát) i při následných soukromých setkáních. Vrcholem spolupráce bylo členství R. Jakobsona, B. Havránka a B. Trnky v mezinárodní vědecké radě dánského strukturalistického časopisu *Acta linguistica*. A jak vysvítá z korespondence, ještě po válce se Hjelmslev (člen Kroužku od prosince r. 1938) velmi agilně snažil navázat spolupráci s Prahou i s Bratislavským kroužkem, v r. 1947 přednášel v Kroužku naposledy, ale přes jeho organizačně zaměřenou návštěvu Prahy v r. 1947 a Havránkovy mezinárodní plány se další kontakty už nerealizovaly.

V r. 1936 měl Kroužek již jednašedesát členů, z nichž zhruba jedna třetina nebyli Češi.¹³ Všichni přednesli v Kroužku přednášku podle zavedeného pravidla, že členem se po schválení členskou schůzí mohl stát ten, kdo zde přednášel. Odborné kontakty měl Kroužek především při fonologických aktivitách, při organizování přednášek, při redakci, vydávání a rozesílání svých publikací, na lingvistických kongresech a při osobních setkáních v Praze, kam hosté přijížděli na pozvání přednášet.¹⁴ Reprezentativní

13 Srov. Zpráva o činnosti Pražského lingvistického kroužku za první desetiletí jeho trvání, 1926 až 1936. Pražský lingvistický kroužek, Praha 1936, s. 14–16.

14 Pražský lingvistický kroužek měl následovníky. Zprávy o dalších sdruženích přinášelo Slovo a slovesnost: „Svého času jsme podali zprávu o lingvistickém kroužku kodaňském a o lingvistickém kroužku sofijském a Pátý mezinárodní kongres lingvistický, který se měl konat koncem

zahraniční korespondenci s evropskými strukturalisty zachycuje v tomto svazku část nazvaná Vnější okruh Pražské školy: vedle lingvistů Ženevské a Kodaňské školy jmenujme z těch, kteří stáli co do obsahu a rozsahu korespondence Kroužku nejbližší a kteří také většinou v Praze vystoupili,¹⁵ především holandské vědce Nikolaase van Wijka a Alberta Willema de Groota a francouzské strukturalisty Luciena Tesnière, Émila Benvenista a Josepha Vendryese; dále prvního přednášejícího v Kroužku (1926) Henrika Beckera, z dalších pak maďarského lingvistu Gyulu Laziczia, Němce Maxe Vasmera, Nora Alfa Sommerfelta a Itala Giacomu Devota. Zahraniční korespondence Kroužku dosáhla až do Ameriky, v průběhu třicátých let obsahuje dopisy Edwarda Sapira, Morrise Swadeshe i Leonarda Bloomfielda, který 9. července 1938 odpovídá Kroužku na navrženou spolupráci: „Děkuji, že na mne myslíte v souvislosti se svazky PLK. Do prosince roku 1938 bych mohl připravit nástin strukturální morfologie jednoho amerického jazyka (menomini). Máte-li o něj zájem, napište mi, jak by měl být dlouhý“ (dopis č. 445).¹⁶

Pražský lingvistický kroužek ovlivnil také vývoj strukturalismu na Slovensku. První překlad *Tezí* do cizího jazyka vyšel v r. 1933 ve Slovenské řeči, čtyři roky po vydání v *Travaux du Cercle Linguistique de Prague* 1. Vznik Československa v r. 1918 provázela i masarykovská státní idea o jednom československém jazyku; osamostatňování slovenštiny a reforma slovenského pravopisu probíhaly ve třicátých i čtyřicátých letech a při řešení otázek jazykové identity a kultury spisovné slovenštiny byly používány i principy Pražské školy. Na rozdíl od Čech zde s principem „řešpektovat živú reč“ operovali i slovenští puristé a odvolávali se na sborník *Spisovná čeština a jazyková kultura* (viz pozn. 6). Používali slova „synchronia“, „aktualizácia“, „funkčnosť“ apod.¹⁷ V Bratislavě přednášeli Jan Mukařovský, Josef Miloslav Kořínek, Petr Grigorjevič Bogatyrev a Alexander Vasiljevič Isačenko.

Se strukturalismem a s Kroužkem se slovenští lingvisté a literární vědci seznamovali již za studií nebo za svého působení v Praze (Pavel Bujnák,

srpna v Bruselu, ale byl pro mezinárodní napětí odvolán, nám přinesl sešitek se zprávou o dosavadní činnosti lingvistického kroužku belgického (Cercle belge de linguistique. – Belgischen Kring voor linguistiek). Kroužek byl založen r. 1936 a práce v něm se účastní lingvisté z univerzity bruselské, gentské, lutyšské a lovaňské. Hlavní jeho činností jsou schůze s lingvistickými přednáškami a debatami. Nás může zajímat, že hned na druhé jeho schůzi byl podán rozbor čtvrtého svazku *Travaux du Cercle linguistique de Prague*, srov. Mathesius, V.: *Lingvistický kroužek belgický*. SaS 5, 1939, s. 224. – *Lingvistický kroužek v Tokiu* (Cercle linguistique de Tokio) byl založen v březnu r. 1936.

15 Z filozofů vystoupili v Kroužku jako hosté mj. Rudolf Carnap a Edmund Husserl.

16 Bloomfield, L.: *Menomini Morphophonemics*. In: *Études phonologiques dédiées à la mémoire de M. le Prince N. S. Trubetzkoy*. Publié avec l'appui de l'Institutet for sammenlignende kulturforskning et du Ministère de l'Instruction publique à Prague. TCLP 8. Jednota českých matematiků a fyziků, Prague 1939, s. 105–115.

17 Ďurovič, L.: *Pražský lingvistický krúžok a kontext československej lingvistiky*. SaS 69, 2008, s. 23.

Milan Pišút, Andrej Mráz, po r. 1945 přednášeli v PLK Eugen Pauliny a Štefan Peciar). Úzce spjatý s Kroužkem byl především zakladatel slovenské fonologie, ugrofinista a obecný lingvista Ludovít Novák (členem od r. 1931), který v Kroužku v první polovině třicátých let pronesl tři přednášky z dějin slovenštiny a z fonologie.

L. Novák působil v letech 1934–1937 v Matici slovenské, byl zde v letech 1935–1939 redaktorem *Sborníku Matice slovenskej*, oddílu Jazykoveda, který se pod jeho vedením stal výrazným strukturalistickým časopisem, v němž publikovali Trubeckoj či Mathesius. Ve válečných letech přednášel jako strukturalista na bratislavské univerzitě J. A. Komenského, od července 1945 mu však byla zastavena přednášková činnost, ocitl se ve vědecké izolaci a v Bratislavském lingvistickém kroužku, který byl založen 12. prosince 1945 (trval do r. 1950),¹⁸ už působil pouze jako korespondující člen.

L. Novák udržoval písemné kontakty s B. Havránkem, za jehož nejstaršího žáka se považoval, celý život (1930–1969). V dopisech ze třicátých let píše o „našem Kroužku“, upozorňuje „brněnskou jazykozpytnou skupinu slavistickou“ na vývoj věcí na Slovensku a navrhuje ke společným poradám schůzky v Brně s Havránkem, Jakobsonem, Trávníčkem a Machkem. Od padesátých let vystihuje obsáhlá korespondence L. Nováka s B. Havránkem, podobně jako s J. Vachkem nebo A. I. Isačenkem, ve větší míře osobní Novákovu situaci a její řešení v politickém tlaku doby.¹⁹ Svě hlavní dílo *K najstarším dejinám slovenského jazyka*, které vyšlo až v r. 1980, se Novák snažil vydat zhruba pětáctýřicet let.²⁰

Na domácí půdě pokračovala v PLK ve třicátých a čtyřicátých letech přednášková a ediční činnost. Počet členů podle archivních seznamů a dalších materiálů ke konci trvání Kroužku dosáhl téměř sto padesáti.²¹ Předsedou byl až do své smrti v dubnu 1945 V. Mathesius, poté B. Havránek, jednate-

18 Bratislavský kroužek založili představitelé druhé generace slovenských strukturalistů E. Pauliny (předseda) a A. V. Isačenko (místopředseda a redaktor). V r. 1947 měl deset řádných a osm korespondujících členů, mezi nimi byli např. Jan Mukařovský, Vladimír Skalička, Karel Horálek, Louis Hjelmslev i Ludovít Novák. Po vzoru Pražského kroužku začal r. 1947 vydávat strukturalistický čtvrtletník *Slovo a tvar*, revui pre jazykovedu, štylistiku a slovesnosť, a od r. 1948 teoretický mezinárodní cizojazyčný orgán *Recueil linguistique de Bratislava*.

19 Novák byl r. 1953 odsouzen za velezradu a Havránek mu opakovaně pomáhal, podporoval písemně jeho žádost o milost i jeho úsilí vrátit se do akademického prostředí ať už českého, nebo slovenského.

20 Novák, L.: *K najstarším dejinám slovenského jazyka*. Veda, Bratislava 1980. O tom, že pracuje na knize o dějinách slovenštiny a že ji vydá v Matici slovenské, se poprvé zmiňuje r. 1936. V lednu 1939 po roztržce v Matici zde spis odmítl a nevyšel ani na bratislavské fakultě, v r. 1953 měl vyjít ve Slovenské akademii věd a ve vlnách uvolňující se politické situace naděje svitly znovu v r. 1957 a opět marně v únoru 1969. Srov. dopisy Nováka Havránkovi č. 187 z 21. října 1936, č. 193 z 4. 1. 1939, č. 198 ze 17. února 1953, č. 203 z 29. dubna 1957 a č. 207 ze 17. února 1969.

21 Srov. Čermák, P. – Poeta, C. – Čermák, J.: *Pražský lingvistický kroužek v dokumentech*. Academia, Praha 2012, s. 364–401.

lem stále B. Trnka. Do zastavení činnosti Kroužku v r. 1952 se konalo celkem 314 přednáškových a debatních schůzí,²² na nichž byla nejvíce zastoupena témata z obecné teorie a filozofie jazyka, metodologie lingvistiky, fonologie a fonetiky, později morfologie i syntaxe a současně i po celou dobu témata z poetiky a z literární vědy.²³ Bylo vydáno osm svazků sbírky Travaux du Cercle Linguistique de Prague (1929–1939), šest svazků Studií Pražského lingvistického kroužku (1937–1948), byly sestaveny bibliografie prací prof. Fr. Trávníčka a Fr. Wollmana (1937) a V. Mathesia (1948) a čtyři větší kolektivní publikace: *Charisteria Guilelmo Mathesio quinquagenario a discipulis et Circuli linguistici Pragensis sodalibus oblata* (1932),²⁴ *Spisovná čeština a jazyková kultura* (1932), *Torzo a tajemství Máchova díla* (1938)²⁵ a *Čtení o jazyce a poezii* (1942).²⁶ Od r. 1935 vychází *Slovo a slovesnost*. Členové Kroužku přispěli do publikace *Československá vlastivěda* (1934, 1936),²⁷ kromě toho v Kroužku ke konci války plánovali vydávat řadu učebnic a slovníků v nakladatelství Melantrich, výbor ze staré české literatury a spisy J. A. Komenského.

Ve vzpomínkách pamětníků na Kroužek i ve vzpomínkových dopisech se opakují slova o výjimečnosti, soudržnosti, pracovní intenzitě a atmosféře nebo o přátelském prostředí, v němž si tak dobře rozuměli Češi a Slováci s Rusy a Ukrajinci i s osvícenými Němci a ve kterém se tak dařilo kolektivní vědecké práci.²⁸

Mukařovský psal, že pěstují „novou lingvistiku“ a vyjádřil se v dopise Havránkovi, co Kroužek přinesl: „[...] nový typ vědeckého sdružování, místo pouhé kooperace kolaboraci, totiž spolupráci vzájemnou, se závaznými filozofickými předpoklady, se stálou vzájemnou pracovní kontrolou, se společným úsilím o jistý daný problém v dané chvíli.“²⁹ To bylo nové a Jindřich Toman k tomu dodává: „[...] fungovali spíše jako nějaká avantgardní skupina. [...] Jakobson vždycky říkal, že dělali ‚avantgardní vědu‘. A důležité bylo i spojení generační, většinou byli podobně staří, vůči senioru Mathesiovi byli loajální, diskutovali spolu a společně věřili, že mění lingvistiku. A to je jistě formativní zážitek na celý život. Ovšem abychom tu neoprašovali

22 *Tamtéž*, s. 27–356.

23 Leška, O.: Stanovy spolku „Pražský lingvistický kroužek“. Dodatek I. In: Vachek, J., *Prolegomena k dějinám pražské školy jazykovědné*. H&H, Jinočany 1999, s. 93–98.

24 *Charisteria Guilelmo Mathesio quinquagenario a discipulis et Circuli linguistici Pragensis sodalibus oblata*. Pražský lingvistický kroužek, Praha 1932.

25 *Torzo a tajemství Máchova díla*. Sborník pojednání Pražského lingvistického kroužku. Redigoval J. Mukařovský. Fr. Borový, Praha 1938.

26 *Čtení o jazyce a poezii*. Uspořádali B. Havránek a J. Mukařovský. Družstevní práce, Praha 1942.

27 *Československá vlastivěda 3. Jazyk*. Vyšel za odborné redakce univ. prof. dra Oldřicha Hujera. Sfinx, Bohumil Janda, Praha 1934; *Československá vlastivěda. Řada 2. Spisovný jazyk český a slovenský*. Vyšel za odborné redakce univ. prof. dra Oldřicha Hujera. Sfinx, Bohumil Janda, Praha 1936.

28 Vachek, J.: Pětadvacet let od skonu Viléma Mathesia. *ČMF* 52, 1970, s. 121–126.

29 Dopis J. Mukařovského B. Havránkovi z 21. 6. 1940. Srov. Havránková, M. (ed.): *Pražský lingvistický kroužek v korespondenci, op. cit.*, s. 215.

mýtus první republiky, tak dodejme, že u Jakobsona přetrvával i zážitek moskevských let, tedy zážitek univerzity a potom Moskevského lingvistického kroužku. Tehdy, v zemi uprostřed války, revoluce a potom zase občanské války, se v pravém smyslu *posedle* diskutovalo o dialektologii, poetice a lingvistických zákonech. Myslím, že ten zážitek byl vlastně zážitek posedlosti vědou – říkejme tomu tak.³⁰

Jakobson byl také představitelem české umělecké avantgardy, sdružené ve dvacátých letech v Devětsilu (jehož byl i členem), považován za „vědeckého spojence“.³¹ Strukturální estetika reagovala na změny, které v té době probíhaly v literatuře i v divadelním a výtvarném umění a učinila je svým východiskem.³² Spojenectví bylo vzájemné, o problémy jazyka, slovesného umění nebo o otázky norem a jejich porušování se zajímali jak strukturalisté, tak poetisté a později i surrealisté.³³ Potvrdil to i Mathesius, když napsal: „Jazykozpytec, pohlížející na jazyk z hlediska funkčního, podává si tedy v otázce jazykové správnosti ruku s umělcem, jazykově tvořícím. Není to náhoda. Tato blízkost nové lingvistiky a krásné literatury se osvědčuje i jinde. Nová lingvistika pomáhá klásti základy pro novou vědu o básnické formě a sama se poučuje u slovesných tvůrců o možnostech jazykového vyjadřování.“³⁴

V otázkách jazykové správnosti se manifestovalo spojenectví především avantgardních umělců s lingvisty veřejně, v široké diskusi proti brusičům a Jiřímu Hallerovi z Naší řeči z počátku třicátých let, kterou rozpoutala Hallerova kritika díla O. Fischera *Duše a slovo*.³⁵ Na počátku r. 1932 Kroužek

30 Balaščík, M.: Heslo fonologie. S Jindřichem Tomanem (nejen) o Pražském lingvistickém kroužku. *Host* 25, 2009, č. 8, s. 57.

31 Toman, J.: *The Magic of a Common Language: Jakobson, Mathesius, Trubetzkoy, and the Prague Linguistic Circle*. MIT Press, Cambridge, MA 1995. *Příběh jednoho moderního projektu. Pražský lingvistický kroužek 1926–1948*. Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, Praha 2011, s. 249.

32 „Strukturalistická estetika je svou základní metodologickou inspirací věrným odrazem reálné objektivní strukturní proměny moderní kultury a moderního umění. Došlo-li v moderním umění k odhalení vnitřní výstavby díla, jeho vnitřní organizace, autonomního pohybu jeho složek a materiálů a k oslabení jednoznačného kauzálního vztahu k společenskému prostředí, učinil český estetický strukturalismus zkoumání právě těchto stránek literatury a literárního vývoje svým výchozím bodem“ (Chvatík, K.: *Strukturalismus a avantgarda*. Československý spisovatel, Praha 1970, s. 17).

33 Winner, T. G.: Vladislav Vančura jako kritik umění, jeho vztahy k Pražskému lingvistickému kroužku. *ČL* 45, 1997, s. 454.

34 Mathesius, V.: *Funkční lingvistika*. Sborník přednášek pronesených na Prvém sjezdu čs. profesorů filozofie, filologie a historie v Praze 3.–7. dubna 1929. Praha 1929, s. 128. Srov. též Havránek, B.: *Funkce spisovného jazyka*. Sborník přednášek pronesených na Prvém sjezdu čs. profesorů filozofie, filologie a historie v Praze 3.–7. dubna 1929, s. 130–138; Mukařovský, J.: O současné poetice. Předneseno 6. 4. na Sjezdu československých profesorů. *Plán 1, 1929–1930*, s. 387–397; Jakobson, R.: Ein neuer Beitrag zur slavischen Verslehre. *Prager Presse* 5. 7. 1925, s. 6–7.

35 Haller, J.: *Duše a slovo*. *NŘ* 15, 1931, s. 44–62. K různým postojům spisovatelů v otázkách brusičství srov. dále Toman, J.: Karel Čapek and/vs. the Prague Linguistic Circle. In: *For Henry Kučera: Studies in Slavic philology and computational linguistics*. Ed. by A. W. Mackie et al. Ann Arbor 1992, s. 365–380; Vykypěl, B.: *Skizzen zur linguistischen Biografie. Travaux linguistiques de Brno*

uspořádal cyklus přednášek o spisovné češtině a jazykové kultuře (vydaných ve stejnojmenném sborníku r. 1932),³⁶ v němž vystoupili Mathesius, Havránek, Jakobson, Weingart a Mukařovský. Přednášky vzbudily velký zájem, na prezenčních listinách z přednáškových schůzí jsou podepsáni také Vladislav Vančura a Jindřich Honzl; na schůzky Kroužku však přicházeli i Vítězslav Nezval, Karel Teige a Milada Součková.³⁷ J. Honzl zde ve čtyřicátých letech přednesl tři přednášky věnované jevištnímu divadlu, mimickému a divadelnímu znaku a také publikoval své příspěvky ve *Slovu a slovesnosti*, kde v prvním čísle prvního ročníku vyšla i jeho společná stať s V. Vančurou o řeči ve filmu.³⁸ Vančura byl blízkým přítelem Mukařovského i Jakobsona, ale také Havránka a Bogatyreva.³⁹ Jeho dílo se stalo předmětem řady Mukařovského analýz, Vančura zase ve svých kritických a teoretických statích stejně jako v článcích proti purismu zastával uměnovědná i jazykovědná stanoviska Kroužku (Winner 1997). Přátelství Jakobsona se Seifertem nebo Vančury a Honzla s Mukařovským trvala po celý život. „Drahý příteli,“ napsal 31. 6. 1966 Roman Jakobson z Ameriky Jaroslavu Seifertovi, „velice mě dojaly i velkolepé verše, i to tak Tvoje věnování, které mi živě připomnělo naše první setkání před 45 léty. Četli jsme tehdy spolu Tvůj pěkný překlad Dvanácti, kde jsi nahradil Blokovu diskusi nevěstek rozhovorem malých dětiček. Ostře jsem vzpomněl také našeho nahodilého setkání na nádraží v dubnu 1939.⁴⁰ Mnoho bych dal, abych mohl znovu s Tebou posedět. [...] Tvůj starý Roman“ (dopis č. 238).

V souvislosti s dějinami Kroužku vystupují v tomto svazku v korespondenci domácí především dvě osobnosti pražského strukturalismu: nejprve ve třicátých a čtyřicátých letech V. Mathesius a od padesátých let B. Havránek.⁴¹ Mathesius psal svým žákům a zanechal své svědectví o oboru i o Kroužku. Havránek vystupuje nepřimo: na něho, jako na vůdčího představitele čes-

09. LINCOM Europa academic publishers, München 2013, s. 49, pozn. 4.

36 *Spisovná čeština a jazyková kultura*. Uspořádali B. Havránek a M. Weingart. Melantrich, Praha 1932.

37 Milada Součková si ke konci války dopisovala s Havránkem při přípravě knihy *Posmrtný odlitek z prací Věry Liškové* (1945), srov. *Posmrtný odlitek z prací Věry Liškové*. Uspořádali B. Havránek a M. Součková. Melantrich, Praha 1945.

38 Srov. Honzl, J. – Vančura, V.: K diskusi o řeči ve filmu. *SaS* 1, 1935, s. 38–42.

39 Vančurová, L.: *Dvacet šest krásných let*. Vzpomínky na V. Vančuru. Československý spisovatel, Praha 1967, s. 140.

40 Při Jakobsonově emigraci z Československa.

41 V domácí korespondenci první generace strukturalistů jsou dále zastoupeni germanista Otokar Fischer v kontaktech s R. Jakobsonem (z let 1925–1937), orientalista Jan Rypka v přerušované, ale celoživotní korespondenci s B. Havránkem (z let 1932–1977), Oldřich Hujer jako redaktor Československé vlastivědy (z let 1924–1940) a Josef Miloslav Kořínek z Bratislavy (z let 1934–1945). Celý soubor domácí korespondence, dokreslující řadu vědeckých aktivit i životních situací, doplňují dopisy strukturalistů s představiteli umělecké avantgardy, dosud jen částečně známé: s Vítězslavem Nezvalem (z let 1927–1937), Vladislavem Vančurou (z let 1937–1941), Jindřichem Honzlem (z let 1940–1943), Miladou Součkovou (z let 1934–1945) a Jaroslavem Seifertem (z let 1966–[1976]).

koslovenské poválečné lingvistiky, se obraceli jeho žáci a zanechali nám svá svědectví o strukturalismu a lingvistice v padesátých letech i později.

Vilém Mathesius byl prvním profesorem anglistiky na pražské univerzitě, a přestože se věnoval i anglické literatuře, jeho největší zájem patřil lingvistice; od r. 1912 vedl Anglický seminář, z něhož vyšla řada žáků, mj. René Wellek a Josef Vachek, s nímž si psal. Z Mathesiových dopisů je patrné, jak odborně vedl své žáky, ale také jak organizoval vědeckou práci, jak redigoval Časopis pro moderní filologii a Slovo a slovesnost a jak aktivně se zajímal o český kulturní život. Chystal k vydání soubory svých statí, z nichž však za jeho života vyšly jen *Možnosti, které čekají* (s podtitulem *Epištoly o tvořivém životě*, 1944).⁴²

René Wellek v letech, v nichž korespondence probíhala (1928–1939), nejprve pobýval studijně v Americe a připravoval svou habilitační práci: *Immanuel Kant in England 1793–1838*⁴³ (v Praze se habilitoval r. 1932), v letech 1935–1939 pak působil jako lektor češtiny na School of Slavonic Studies, University of London. Spolupracoval s Časopisem pro moderní filologii a se Slovem a slovesností. Byl otevřený nejen strukturálním literárněvědným teoriím a v odpovědi na své zvolení členem Kroužku 21. září 1934 to vyjádřil: „Chtěl bych jenom poznamenat, že obdiv, který mám pro strukturální metody, nevylučuje, abych v literární historii i nadále pracoval také jinými metodami, hlavně ideografickými, jak to ostatně vyplývá z celé mé dosavadní badatelské činnosti.“

Dopisy J. Vachka s V. Mathesiem a dalšími představiteli Kroužku tvoří největší soubor v celém svazku. Josef Vachek byl přijat za člena PLK r. 1931, k jádru Kroužku ale patřil již ve čtyřicátých letech. Za války působil jako profesor na středních školách, v letech 1946–1962 jako profesor anglistiky v Brně a v letech 1962–1971 pracoval v Ústavu pro jazyk český, zároveň přednášel na Univerzitě Karlově a dalších vysokých školách; zabýval se fonologií a mluvnicí angličtiny a češtiny, obecnou jazykovědou, především však v řadě svých publikací seznamoval mezinárodní i naši veřejnost s pracemi a odkazem Pražské školy jako její nejvýznamnější představitel od šedesátých let. S Mathesiem a Trnkou si Vachek dopisoval (1938–1944) o tématech z fonologie, z angličtiny, o pobytech v Anglii, o cizojazyčných učebnicích nebo edičních projektech.

S druhou světovou válkou skončilo i období PLK označované jako klasické. Nezpůsobily to jen vnější okolnosti: již v r. 1938 zemřel ve Vídni N. S. Trubeckoj, r. 1939 emigroval Jakobson přes Dánsko a Norsko do Spojených států, v dubnu r. 1945 zemřel Mathesius. Do Prahy přicházejí po r. 1945 dopisy od zahraničních kolegů s návrhy na obnovení spolupráce tam, kde ji

42 Mathesius, V.: *Možnosti, které čekají. Epištoly o tvořivém životě*. J. Laichter, Praha 1944.

43 Wellek, R.: *Immanuel Kant in England 1793–1838*. Princeton University Press, Princeton 1931.

válka přerušila. Jakobson píše 1. 11. 1945 Havránkovi z Ameriky: „Tento lingvistický Circle [Linguistic Circle of New York], sdružující jazykozpytce New Yorku a okolních měst, vyzývá Pražský lingvistický kroužek k těsné vědecké spolupráci. Těšíme se na Vaši účast na časopisu *Word*, jehož druhé číslo má právě vyjít. Jakmile to bude technicky možné, pošleme Vám své vědecké publikace.“⁴⁴

Hjelmslev píše 17. června 1946 Havránkovi: „S potěšením Vám sděluji, že *Acta linguistica* od nynějška zahajují svou pravidelnou činnost. Abychom co nejrychleji dohnali ztrátu z let 1944–46, máme v plánu od 1. července roku 1946 vydávat, nebude-li stanoveno jinak, jedno číslo měsíčně. Obsah prvních čísel je již stanoven. Co se týká čísel následujících, počítám se spoluprací kolegů z různých zemí a byl bych velice rád, kdybych mohl počítat i s Vašimi příspěvky. Byl bych Vám velice vděčný, kdybyste nám zaslal, je-li to možné, článek zabývající se nějakým problémem strukturální či obecné lingvistiky. Jelikož bychom se rádi zaměřovali na co nejrozmanitější témata a autory, neměl by mít rukopis, pokud se nedohodneme jinak, víc než 16 tiskových stran“ (dopis č. 478).

Albert Willem de Groot píše 29. srpna 1946 Havránkovi: „Velice bychom uvítali, kdybyste s námi mohl začít spolupracovat na časopise *Lingua* a kdybyste nám zaslal článek o Mathesiovi (s fotografií) a publikace k recenzím. První číslo je už v tisku; jeho kopii Vám zašleme, jakmile číslo vyjde. Máme veliký zájem o obnovení odborných a osobních vztahů a kontaktů se všemi svými českými přáteli a zejména se členy Pražského kroužku. V nejbližších dnech přijede do Prahy vládní delegace z Amsterdamu a bude usilovat o navázání kulturních styků mezi našimi zeměmi. Plánuje se také výměna profesorů, kteří přednesou několik přednášek. Všichni amsterdamské profesoři byli požádáni, aby v Československu přednášeli“ (dopis č. 468).

Giacomo Devoto píše 27. dubna 1948 Havránkovi: „Náš Florentský lingvistický kroužek by rád věnoval jedno ze svých zasedání výměně názorů s představiteli lingvistických kroužků v evropských zemích o možnostech, cílech a pracovní náplni těchto institucí, které jsou prostředníky mezi Sjezdem a univerzitními pracovišti“ (dopis č. 462).

Dne 12. června 1947 napsal Havránek Jakobsonovi dopis, který ukazuje z širšího pohledu situaci, v níž se Kroužek po válce nacházel. Zvláště důležité je to, že Havránek nebojoval pouze za Kroužek, ale především o prosazení strukturalistické vědy doma, na fakultě i v nově vznikající Akademii věd a o prestiž Pražské školy ve světě: „[...] je to vyčerpávající shon na fakultě i ve věd. institucích [...]. Na fakultě na obec. slavistice (ling. i liter.) a rusistice

44 Havránková, M. – Toman, J. (eds.): *Quadriolog. Bohuslav Havránek, Zdeňka Havránková, Roman Jakobson, Svatava Pírková-Jakobsonová. Vzájemná korespondence 1930–1978*. Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, Praha 2001, s. 23.

bylo 1937 pět řádných profesorů a nyní jsem s Boh. Mathesiem sám (Horák jen formálně) a k tomu, jak se změnilo postavení zejména ruštiny! [...] Jde také o mnoho. Především o PLK; tady alespoň už máme hotovo 1. č. Slova a slovesnosti (dostaneš) a v září vyjde druhé. Také Trav[aux] usilovně chystáme. Na Tvůj slíbený příspěvek (o deiktických prvcích v jazyku) se velmi těšíme; prosím do konce září *nejpozději* (jazyk Ti nechávám na vůli, snad spíše anglicky). V Studiích PLK je zlomena práce Sychrova (z Brna) o otázce melodie a slova v lidové písni a v sazbě studie Horáškova o barok. legendách. [...]

Mnoho času mi zabere Ústav pro jazyk český při Čs. akademii, který držím ke zlosti Šmilauerově [a] Oberpfalzerově (Jílkově) pro své žáky. Tento rok bylo také mnoho starostí s rodícím se Ústavem pro čes. literaturu (hlavně aby Mukařovský a pak jeho žáci tam měli vliv a možnosti); k[ole]ga Mukařovský sám takové věci spíše někdy zamotává. [...]

Nyní důležitá věc: v rámci oslav 600. jubilea praž. univerzity zakládáme při ní mezinárod. fakultu ve formě dočasných krátkodobých (2–4 neděle) seminářů věnovaných určitě věcně i metodicky vymezeným úsekům vědním. Pro r. 1948 jsme se dohodli, že bude uspořádán takový seminář (conférence) typologie matematické (organ. E. Čech) a strukturál. lingvistiky (o problémech ještě napíší – organ. já); dělo by se to za účasti maximálně 20 významných věd. pracovníků (těm by naše vláda zaplatila pobyt zde) a event. věd. dorostu zdejšího i cizího; pro nejvzdálenější země jedná se s Rockefeller[erovou] nadací o hrazení cesty. Co se týče lingvistiky, myslel jsem a počítám od počátku s Tvou účastí (jistě u Tebe by min. zahr. nějakou tu úhradu cesty našlo). Prosím Tě o zprávu, koho bychom dál z Ameriky měli pozvat (ev. i z Anglie). Jinak myslíme na tyto: Sommerfelt, Hjelmslev, de Groot, Benveniste, Martinet, na účast z SSSR, z Pol. (Kuryłowicz) a ost. slovan. zemí, odkud by ovšem víc šlo o posluchače. Není třeba ani 20 osob.⁴⁵

Plány se už nerealizovaly a kontakty se západními zahraničními vrstevníky ustaly.⁴⁶ V této době už v Kroužku probíhal proces ideologicky ovlivněných změn, v pracích J. Mukařovského, B. Havránka, F. Trávníčka i P. Sgalla a V. Skaličky se začíná objevovat vliv zjednodušeného a ideologicky přímočaře zneužívaného marxismu, který postupoval pozvolna od r. 1945.⁴⁷ Když po období marrismu, také aplikovaného na Pražskou školu,

45 *Tamtéž*, s. 76–77.

46 Další korespondence pokračuje jen v socialistických zemích: píše H. Becker z NDR a P. Bogatyrev ze SSSR. Doma si přátelské dopisy se vzpomínkami na společně sdílenou minulost u příležitosti různých jubilejí vyměňují mezi sebou a svými žáky Havránek, Mukařovský a Rypka.

47 Srov. Červenka, M.: Jana Mukařovského rozchod se strukturalismem. *Tvar* 2, 1991, č. 36, s. 1 a 4–5. Přetištěno in: Červenka, M., *Obléhání zevnitř*. Torst, Praha 1996, s. 386–397; Cvrček, V.: *Teorie jazykové kultury po roce 1945*. Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, Praha 2006; Toman, J.: Příběh jednoho moderního projektu, *op. cit.*, s. 268–279; Vykypěl, B.: *Život a dílo Adolfa Erharta. Kapitola z dějin české vědy*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2008, s. 89nn.

vyšly r. 1950 *Stalinovy stati o jazykovědě*,⁴⁸ rozvinula se na stránkách týdeníku *Tvorba* na podzim 1951 protistrukturalistická diskuse, jíž se zúčastnili Petr Sgall, František Trávníček, Jan Mukařovský, Vladimír Skalička, Jaromír Bělič a Vladimír Barnet, a konaly se veřejné diskuse o strukturalismu na filozofické fakultě v Praze, Brně i Olomouci. Brněnská situace je vylíčena v korespondenci Vachka s Havránkem: 20. března 1951 se na zdejší fakultě konal diskusní večer na téma O strukturalismu v jazykovědě. Pořádaly jej katedry bohemistiky, rusistiky a slavistiky, přičemž úvodní slovo na něm přednesl rektor Masarykovy univerzity Fr. Trávníček, který v závěru diskuse prohlásil, že falešné a nevědecké strukturalistické teorie na anglistice měly být dávno odstraněny.

Josef Vachek, profesor anglistiky, jehož se toto obvinění týkalo, k tomu napsal memorandum, jež vedoucí katedry romanistiky a anglistiky K. Štěpáník zaslal k vyjádření o věci z hlediska odborného i ideologického B. Havránkovi a V. Skaličkovi. Vachek v něm obhazuje strukturalismus s použitím marxistické terminologie, jak bylo tehdy už obvyklé. Podle Vachkových vzpomínek⁴⁹ byl přes katedru anglistiky Havránkovi a také Skaličkovi již dříve adresován dopis týkající se Trávníčkových útoků na Vachka a strukturalismus; Havránek se Skaličkou odpověděli, že s „rektorem nemohou ve všem souhlasit“.

Havránek, který po svém odchodu z Brna působil od r. 1945 jako bohemista a slavista na Karlově univerzitě i v akademii věd, vyvíjel intenzivní vědeckou a organizační činnost, zastával řídicí místa a byl uznávanou vědeckou osobností. Vachka podpořil znovu r. 1960, když se v Brně na všech katedrách filozofické fakulty konala prověrka religiozity, při níž se zkoumalo náboženské smýšlení učitelů, jež Vachek potvrdil.⁵⁰ Když byl Vachek nucen z fakulty odejít, přijal jej B. Havránek do Ústavu pro jazyk český v Praze; Vachek zde vypracoval fonologii češtiny.⁵¹

Havránkovy podpory se několikrát dostalo i A. V. Isačenkovi, který si s Havránkem dopisoval téměř čtyřicet let (1934–1973). Isačenko, fonolog a všestranný lingvista, působil od r. 1943 na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě, později na univerzitě v Olomouci i v Praze a byl spoluzakladatelem Bratislavského lingvistického kroužku. Těsně po válce usiloval o publikování posledního připraveného svazku *Travaux*, německy

48 Stalin, J. V.: *O marxismu v jazykovědě*. Přeložil kolektiv redakce Rudého práva za vedení V. Kaigla a V. Prokúpk. Svoboda, Praha 1950.

49 Vachek, J.: *Vzpomínky českého anglisty*. H&H, Jinočany 1994, s. 118.

50 Otázky zněly: 1) Věříte, či nevěříte? – 2) Nevěříte-li, kdy jste se s věcí vyrovnal? – 3) Kdo z lidí, s nimiž žijete v společné domácnosti, trpí náboženskými přežitky a v jaké formě? Srov. též Vykypěl, B.: *Skizzen zur linguistischen Historiographie. Travaux linguistiques de Brno* 09. Lincom Europa academic publishers, München 2013.

51 Vachek, J.: *Dynamika fonologického systému současné spisovné češtiny*. Academia, Praha 1968.

psané Trubeckého gramatiky (*Altkirchenslavische Grammatik*), již za války vysázené, ale nevydané. Chystal se její francouzský překlad, protože němčina se nejevila vhodná, a ještě 6. července 1949 píše Havránek osvědčení, že Trubeckého mluvnice „obsahuje nové lingvistické pojetí staroslověnského jazyka a není v ní ideologicky nic, co by vadilo její publikaci nyní v Československu“ (dopis č. 150). Kniha však nakonec vyšla německy ve Vídni r. 1954.⁵²

Další problémy nastaly při Isačenkově jmenování profesorem na Univerzitě J. A. Komenského v Bratislavě na jaře r. 1948 nebo se stažením jeho knihy *Grammaticeskij stroj ruskogo jazyka v sopostavlenii s slovackim* (1954),⁵³ protože byla údajně napsána v duchu marrismu (dopis č. 123). Od konce padesátých let měl Isačenko opakovaně problémy s cestováním, a to i do socialistických zemí, např. na pozvání Německé akademie věd na počátku šedesátých let.

K mladší generaci strukturalistů, kteří začali v Kroužku přednášet, patří i literární historik Felix Vodička. Dopisoval si s Havránkem převážně v letech 1947–1948, kdy již působil jako profesor na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy a kdy byl redaktorem *Slova a slovesnosti*, o organizování časopisu a chystaných příspěvcích. V této době vydává své *Počátky krásné prózy novočeské* (1948)⁵⁴ a úvod k výboru z díla J. Jungmanna,⁵⁵ který rozebírá v podnětném dopise s J. Mukařovským.

A byl to také Felix Vodička, který Janu Mukařovskému napsal k jeho šedesátým narozeninám 12. 11. 1951 (dopis č. 381): „Dostalo se mi cti, že jsem mohl vědecky těžit z přímého styku s Vámi za četných rozhovorů, zejména v době protektorátní. Odnesl jsem si z toho všeho pro svůj vlastní vývoj podněty tak silné, že nelze na ně nezpomínat při příležitosti Vašeho jubilea. Nejde dnes o strukturalismus, jde o to, že jste mne učil opravdu vědeckému myšlení, pozornosti k materiálu, že jste učil odhalovat problémy a možnosti řešení.“

52 Trubeckoj, N. S.: *Altkirchenslavische Grammatik*. Hrsg. Rudolf Jagodić, Rohrer, Wien 1954.

53 Isačenko, A. V.: *Grammaticeskij stroj ruskogo jazyka v sopostavlenii s slovackim* (Грамматический stroj русского языка в сопоставлении с словацким). Izdatel'stvo Slovačkej Akademie Nauk, Bratislava 1954.

54 Vodička, F.: *Počátky krásné prózy novočeské. Příspěvek k literárním dějinám doby Jungmannovy*. Melantrich, Praha 1948.

55 Vodička, F.: Jungmannova úloha v českém obrození. *SaS* 10, 1948, s. 129–135.

A. VNITŘNÍ OKRUH PRAŽSKÉ ŠKOLY

AGENOR ARTYMOVIČ (KORRESPONDENCE Z LET 1932–1934)

AGENOR ARTYMOVIČ (1879–1935), ukrajinský jazykovědec, klasický filolog, člen PLK o generaci starší než jeho jádro. Působil na Ukrajinském pedagogickém ústavu M. Drahomanova v Praze. O jeho vědeckém bádání je k dispozici málo informací, ačkoli jeho podíl na činnosti Kroužku byl významný. V Kroužku proslavil dvě přednášky o teorii psaného jazyka, kde zdůrazňoval specifčnost a autonomii psaných textů a jejich grafémických inventářů, a přednášku O potenciálnosti jazyka, která pojednává o de Saussurových dichotomiích a o vztahu mezi hláskami a fonémy. Usiloval o to, aby se ukrajinská věda zbavila provinčnosti a intenzivně se stýkala s vědeckým světem, zejména ruským.

AGENOR ARTYMOVIČ A JOSEF VACHEK (1932–1933)

1 VACHEK ARTYMOVIČOVI, 16. ČERVNA 1932

V Praze dne 16. června 1932

Pražský lingvistický kroužek
Praha I, Smetanovo nám. 55

P.T.

p. univ. prof. dr. A. Artymovyč
Řevnice u Prahy

Slovutný pane profesore,

organizační schůze Pražského lingvistického kroužku konaná dne 6. června t. r. zvolila Vás *řádným členem* Kroužku. Dovoluji si Vám o tom podati zprávu a přikládám jeden exemplář spolkových stanov spolu se složenkou k laskavému uhrazení členského příspěvku.

S veškerou úctou

za:

[Josef Vachek]
jednatel

List, kopie strojopisu; AAV ČR, fond PLK.

2 ARTYMOVIČ VACHKOVI, ČERVENEC 1933

Berehovo, VII. 1933

Lieber H. Kollege!

Mit dem größten Interesse habe ich Ihre Abhandlungen „What is Phonology“ und über Luick¹ gelesen, auf Ihre Stücke über die ungleichen Diphthongen habe ich jetzt nochmals zurückgegriffen. Ich erlaube mir, Ihnen den herzlichsten Dank auszusprechen und in einigen Bemerkungen meinen Standpunkt zu einigen doch unklaren [?] Fragen darzulegen.

Ich halte das Phonem für das kleinste Element der Sprache (langue ‚Sausures‘). Die übrigen Bestimmungen ergeben sich aus der richtigen Definition der Sprache, aus der „functional conception of language“ von selbst. Die [?] Bausteine dieses Systems der Sprache sind eben die Phoneme, bilden daher selbst ein System, sind daher „functional ...[uni]ts“ „utilizable counters“ dieses Systems.

Es ist daher Ihre Definition vollkommen richtig, aber ich glaube, sie sagt nicht, was das Phonem eigentlich ist (ein Element der langue)[,] nur eine Eigenschaft davon, allerdings die wichtigste Eigenschaft.

Als Element der Sprache muß das Phonem im Sprachbewußtsein leben, also die Fähigkeit haben von anderen Phonemen unterschieden, wiedererkannt zu werden, (oder: test of differentiation). Dieser test of diff. wird praktisch als Hauptmerkmal des Phonems verwendet, da er am leichtesten zum objektiven Nachweis dient, ob ein Phonem wirklich im Sprachbewußtsein lebt.

Die Phonetik würde ich im Gegensatz zur Phonologie als die Lehre von den Realisationen der Phonemen in der parole auffassen. Dann müßte sie, richtig betrieben, auch mit phonologischen Gedankengängen vertraut sein und auch als Phonetik davon ausgehen. Zu einer solchen Phonetik gehört dann auch die Lehre von den verschiedenen Realisationen des Phonems, von den „Varianten“, der „fundamental variant“, der „combinatory variants“. Das alles gehört auch in die Phonetik, allerdings, wenn sie so aufgefaßt wird.

Zu diesen Realisationen des Phonems gehören auch Ihre feinziselierten Untersuchungen über die Natur der engl. Diphthongen, soweit sie auch phonetische Methoden zu Hilfe nehmen und sich nicht auf die einfache Beobachtung des Sprachgefühls beschränken. Für das Engl[ische] und wie mir scheint auch für das Deutsche (z. B. das deutsche „en“) sind Ihre Beobachtungen absolut richtig.

Die Phonologie im ganzen möchte ich gern etwas weiter fassen, sie allerdings nicht ganz wirklich fassen. Ich möchte sie als „Methode“ bezeichnen, eigentlich synonym mit der richtig betriebenen Linguistik: „A modern linguistic research-work based on the functional conception of language“; „The study of language as a functional system“.

Also würde die ganze funktional-strukturele Linguistik zur Phonologie gehören, nicht mehr bloß die s.g. Phonematik. Dies hält ich nämlich für das Wichtigste, den springenden Punkt. Die Phonologie umfaßt ein weiteres Gebiet als es bloß „phonic phenomena of speech“ sind, die phonologische Methode zeigt sich überall, in der ganzen Linguistik, es ist dies eben eine wichtige Auffassung von der Sprache.

Indem ich für meine schlechte Handschrift um Entschuldigung bitte zeichne ich mit kollegialem Gruß

Ihr Artymovyč

Adresse (bis 15/9/1933)
Agenor Artymovyč
Berehovo, Csiga-biga 8
Podkarpatská Rus
ab 15. IX. 1933: Řevnice

2 ARTYMOVIČ VACHKOVI, ČERVENEC 1933

Berehovo, VII. 1933

Milý pane kolego!

S velkým zájmem jsem si přečetl Vaše stati *What is Phonology¹* a o Luickovi,² a teď jsem několikrát sáhl také po Vašich pracích o nestejných dvojhláskách. Dovoluji si vyslovit Vám svůj upřímný dík a v několika poznámkách vyložit své stanovisko k některým přece jen [nejasným] otázkám.

Považuji foném za nejmenší prvek jazyka („Saussurova‘ langue). Ostatní specifikace již vycházejí ze správné definice jazyka, z „functional conception of language“ samy od sebe. Základními [?] stavebními kameny tohoto systému jazyka jsou právě fonémy, a tvoří tedy samy systém, jsou tedy „functional ...[uni]ts“ [„utilizable counters“] tohoto systému.

Jejich definice je tedy zcela správná, ale myslím, že neříká, co foném ve skutečnosti je (prvek langue), uvádí jenom jeho vlastnost, ovšem vlastnost nejdůležitější.

Jako prvek jazyka musí foném žít v jazykovém povědomí, musí mít tedy schopnost odlišovat se od fonémů jiných, být znovu rozpoznáván (jinak řečeno: test of differentiation). Tento test of diff. se používá prakticky jako hlavní známka fonému, jelikož nejsnáze slouží objektivnímu prokázání, zda foném skutečně žije v jazykovém povědomí.

Fonetiku bych v protikladu k fonologii chápal jako nauku o realizacích fonémů v parole. Pak by ovšem měla být, pokud se dělá správně, obeznámena i s fonologickými myšlenkovými pochody a z nich také jakožto fonetika vycházet. K takové fonetice patří pak i nauka o různých realizacích fonému, o „variantách“, o „fundamental variant“, „combinatory variants“. To vše náleží i do fonetiky, pokud se však tak chápe.